

Hyvinvointikertomus ja -suunnitelma 2022–2025

Espoon kaupunki

Sisällysluettelo

1	Johdanto	3
2	Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen Espoossa	4
2.1	Hyvinvoinnin edistäminen kunnan tehtävänä	4
2.2	Hyvinvointi Espoo-tarinassa	4
2.3	Hyvinvointityön johtamisen rakenteet	5
2.4	Sote-uudistuksen vaikutukset hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen	6
2.5	Yhdistykset kaupungin kumppaneina	7
3	Hyvinvoinnin osatekijät	9
3.1	Väestörakenne	9
3.2	Koulutus, työllisyys ja taloudellinen tilanne	9
3.3	Asuminen ja asuinympäristö	11
3.4	Kulttuuri ja liikunta	12
3.5	Arjen turvallisuus	13
3.6	Osallisuus	14
3.7	Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus	14
4	Hyvinvointierot	16
5	Koronapandemian vaikutuksia hyvinvointiin ja palveluihin	17
5.1	Vaikutuksia hyvinvointiin	17
5.2	Vaikutuksia palveluiden ja hyvinvointityön toteuttamiseen	18
6	Keskeisiä havaintoja eri ikäryhmien hyvinvoinnista ja terveydestä	19
6.1	Lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvointi	19
6.2	Työikäisten hyvinvointi	23
6.3	Ikääntyneiden hyvinvointi	27
7	Valtuustokauden painopisteet ja tavoitteet	31
7.1	Lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvointityön tavoitteet	32
7.2	Työikäisten hyvinvointityön tavoitteet	32
7.3	Ikääntyneiden hyvinvointityön tavoitteet	32
8	Hyvinvointia tukevat suunnitelmat ja ohjelmat	33

1 Johdanto

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on kunnan keskeisimpiä tehtäviä

Espoossa hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen näkyy kunnan strategisessa suunnittelussa ja tavoitteissa. Espoo-tarinassa Espoon arvoiksi ja toimintaperiaatteiksi kuvataan asukas- ja asiakaslähtöisyys, vastuullisuus, edelläkävijäisyys ja oikeudenmukaisuus. Useat valtuustokauden tavoitteet tukevat hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä. Koronan vaikutukset ja sote-uudistukseen valmistautuminen vaativat kaupungilta erityistoimenpiteitä.

Hyvinvoinnin edistäminen on tietoon perustuvaa ja suunnitelmallista vaikuttamista hyvinvointiin ja sen osatekijöihin, kuten elinoloihin ja ympäristöön, elintapoihin ja elämänhallintaan, sekä palvelujen saatavuuteen ja toimivuuteen. Kunnan hyvinvointityön avulla voimavaroja pystytään kohdentamaan myös hyvinvointierojen kaventamiseen. Hyvinvoinnin edistämistä toteutetaan Espoossa yhteistyössä eri toimijoiden ja keskeisten kumppaneiden sekä asukkaiden kanssa.

Sote-uudistuksen jälkeen hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen kuuluu sekä kuntien että hyvinvointialueen tehtäviin. Jatkossa kunnat ja hyvinvointialueet myös tukevat toisiaan hyvinvoinnin edistämiseksi. Edellytyksenä toimivalle yhteistyölle on yhdessä suunnitellut hyvinvointityön rakenteet ja toimintamallit.

Hyvinvointikertomus -ja suunnitelma kootaan yhteistyössä

Espoossa hyvinvointikertomus ja -suunnitelma kootaan kerran valtuustokaudessa toimialojen välisessä yhteistyössä. Vanhusneuvoston, vammaisneuvoston, tasa-arvo ja yhdenvertaisuustoimikunnan sekä nuorisovaltuuston lausunnot pyydetään ennen lautakuntien, kaupunginhallituksen ja -valtuuston käsittelyä. Asukkaiden näkemyksiä on koottu Espoo tarinan yhteydessä toteutetusta Mun Espoo kyselyssä sekä työpajoissa. Järjestöjen näkemyksiä on kuultu Kumppanuusfoorumissa, joka on kaupungin ja järjestöjen yhteinen alusta hyvinvoinnin edistämiseksi. Järjestöjen edustajia on mukana myös Espoon hyvinvoinnin edistämisen rakenteissa.

Hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman lisäksi on kolme ikäkausittaista hyvinvointisuunnitelmaa, joissa kuvataan tavoitteet tarkemmin. Tietopohjana hyvinvointisuunnittelulle toimii Espoolaisten hyvinvointi -tietopaketti. Tietokooste on osa laajempaa toimintaympäristön tilan kuvausta, johon voi tutustua [Espoon kaupungin verkkosivuilla](#).

Hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman on koonnut hyvinvointityön asiantuntijaryhmä.

2 Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen Espoossa

2.1 Hyvinvoinnin edistäminen kunnan tehtävänä

Kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on yksi kunnan tärkeimmistä tehtävistä. Vastuu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä on toimialojen yhteinen, mikä näkyy myös Espoo-tarinassa eli kaupungin strategiassa.

Kuntalaisten hyvinvoinnin edistäminen on kuntalain mukaan kunnan keskeisimpiä tehtäviä (410/2015, 1§). Hyvinvoinnin edistäminen tulee huomioida kuntastrategiassa, jossa valtuusto päättää kunnan toiminnan ja talouden pitkän aikavälin tavoitteista.

Kunnan terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen on määritelty Terveydenhuoltolaissa (2010/1326, 11§ ja 12§). Kunnassa tulee arvioida päätöksenteon valmistelussa vaikutukset väestön terveyteen ja sosiaaliseen hyvinvointiin. Kunnassa tulee seurata kuntalaisten hyvinvointia väestöryhmittäin ja raportoida valtuustolle vuosittain kuntalaisten terveyden ja hyvinvoinnin tilasta sekä kunnassa toteutetuista toimenpiteistä, joilla vastataan kuntalaisten hyvinvointitarpeisiin. Valtuustokausittain on valmistettava laaja hyvinvointikertomus. Hyvinvointitavoitteiden tulee perustua arvioon nykytilasta ja tarpeista. Vastuutahot tulee olla määriteltyinä ja eri toimialojen ja tahojen kanssa on tehtävä yhteistyötä.

Ehkäisevä päihdetyö on osa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä. Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä (523/2015) velvoittaa kuntia huolehtimaan ehkäisevän päihdetyön organisoinnista alueellaan (5§). Ehkäisevä päihdetyö on toimintaa, jolla vähennetään haitallista päihteiden käyttöä ja päihteiden käytöstä, sekä tupakkatuotteista ja rahapelaamisesta aiheutuvia terveydellisiä, sosiaalisia ja yhteiskunnallisia haittoja (2§).

Espoo on vahvistanut ehkäisevän mielenterveys- ja päihdetyön rakennetta ja koordinaatiota hyvinvointijohtamisen rakenteiden muutosten yhteydessä. Espoossa mielen hyvinvointia edistetään ja päihdehaittoja ehkäistään poikkihallinnollisesti yhteistyössä järjestöjen, asukkaiden, viranomaisten, elinkeinon ja seurakuntien kanssa.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen kytkeytyy moneen muuhun kunnan keskeiseen tehtävään, kuten osallisuuden edistämiseen, turvallisuuden edistämiseen, ehkäisevään mielenterveys- ja päihdetyöhön sekä yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistämiseen.

2.2 Hyvinvointi Espoo-tarinassa

Espoo-tarinassa, Espoon strategiassa, ihmisten hyvinvointi on vahvasti esillä aina visiosta asti. Espoon visiossa todetaan, että Espoo on vastuullinen ja inhimillinen edelläkävijäkaupunki, jossa kaikkien on hyvä asua, oppia, tehdä työtä ja yrittää ja jossa espoolainen voi aidosti vaikuttaa.

Espoon tavoitteena on olla Euroopan kestävin kaupunki. Toiminnan järjestämisen ja kehittämisen on oltava ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurillisesti kestävä. Espoo on myös sitoutunut saavuttamaan YK:n asettamat kestävän kehityksen tavoitteet vuoteen 2025 mennessä.

Espoon väestö on keskimäärin hyvinvoivaa ja korkeasti koulutettua. Keskeisiksi hyvinvointihaasteiksi Espoo-tarinassa nostetaan muun muassa nopea väestön sekä vieraskielisen väestön kasvu, ikääntyminen ja taloudelliset haasteet. Lisäksi koronapandemia on lisännyt työttömyyttä, yksinäisyyttä ja sosiaalisia ongelmia. Koronasta toipuessa Espoo reagoi erityisesti lasten ja nuorten lisääntyneisiin hyvinvointihaasteisiin sekä varmistaa, että hyvinvointierot kuten lapsiperheköyhyys, eivät pääse kasvamaan. Myös mielenterveyden merkitys tulee korostumaan koronasta toipumisessa.

Espoo-tarinassa nostetaan esille, että kaikki Espoossa asuvat ovat espoolaisia ja että heillä tulisi olla mahdollisuus kasvaa ja kehittyä omassa elämässään. Asukkaita kannustetaan aktiivisuuteen ja omatoimisuuteen sekä huolehtimaan itsestään, läheisistään ja lähiympäristöstään. Lähiluonto ja liikuntamahdollisuudet tarjoavat erinomaisen hyvinvoinnin lähteen asukkaille. Lisäksi Espoo tukee hyvinvointia hyvin järjestetyillä palveluilla, jotka helpottavat arjen sujuvuutta. Perheen taustasta tai varallisuudesta riippumatta, tavoitteena on, että kaikki espoolaiset lapset ja nuoret saavat päiväkodeista ja kouluista hyvät lähtökohdat elämään, jatko-opintoihin ja työhön.

Espoo-tarinassa nostetaan esiin myös kumppaneiden kanssa tehtävä yhteistyö hyvinvoinnin edistämiseksi. Espoo tekee läheistä yhteistyötä erityisesti kerhotoiminnassa, syrjäytymisen ehkäisyssä, perheneuvonnassa, vanhustyössä ja maahanmuuttajien kotouttamisessa. Lisäksi asunnottomuutta pyritään vähentämään yhdessä kumppanimme kanssa.

Vuoden 2023 alussa voimaan astuva sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus vaikuttaa merkittävästi kunnan hyvinvointitehtävään. Espoo-tarinassa nostetaan esille, että sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen yhteydessä espoolaisten hyvät terveydenhuollon palvelut tulee turvata ja samalla luoda hyvät yhteistyömallit hyvinvoinnin edistämiseksi Espoossa yhdessä hyvinvointialueen kanssa. Lisäksi Espoo-tarinassa todetaan, että onnellisuus, terveys, hyvinvointi ja mielen hyvinvointi kehittyvät ennen kaikkea läheisistä ihmissuhteista. Tästä syystä Espoo tulee toteuttamaan palvelut yhdessä hyvinvointialueen kanssa sekä yhteistyössä asiakkaiden ja heidän läheistensä kanssa. Kunnalla painopiste tulee olemaan erityisesti ennaltaehkäisevissä toiminnoissa.

Valtuustokaudelle asetetut neljä kehitysohjelmaa toteuttavat Espoo-tarinaa. Ne toimivat yhteistyöalustoina, joissa kehitetään kokeillen ja pilotoiden innovatiivisia ratkaisuja yhdessä kumppanien kanssa. Yksi kehitysohjelmista on Hyvinvoiva Espoo, joka keskittyy erityisesti kuntalaisten hyvinvoinnin edistämiseen.

Hyvinvoiva Espoo ohjelma

Hyvinvoiva Espoo -kehitysohjelmaideoi moninaisia tapoja ja edistää toimintamalleja korona-aikana syntyneen hoitovelan ja mielenterveysongelmien hoitamiseksi ja ennaltaehkäisemiseksi.

Ohjelma kehittää sote-uudistuksen sujuvaa toimeenpanoa tukevia kaupungin toimintoja, yhteistyötä järjestöjen ja koko kolmannen sektorin kanssa. Ohjelma kehittää myös kuntalaisten omaehtoista toimintaa ja muuta hyvinvointia edistävää työtä, kuten liikunnan, kulttuurin ja nuorisotyön edellytyksiä edistää espoolaisten terveyttä ja onnellisuutta. Ohjelmaideoi ja ohjaa viestintää ja toimintatapoja, joilla vahvistetaan asukas- ja asiakaslähtöisyyttä sekä edistää henkilökunnan saatavuutta ja kuntalaisten toimintaa sote-uudistuksen toimeenpanossa. Kehitysohjelman hyötytavoitteista päätetään alkuvuonna 2022.

2.3 Hyvinvointityön johtamisen rakenteet

Espoon kaupungin hyvinvointityön johtamisesta vastaavat kaupungin johtoryhmä, hyvinvoinnin, terveyden ja osallisuuden edistämisen ohjausryhmä sekä kolme ikäkausittaista hyvinvointityön ohjausryhmää. Asiantuntijaryhmä toimii valmistelevana ja koordinoivana tahona. Nykyiset hyvinvointityön rakenteet perustettiin vuonna 2017 ja ne mahdollistavat eri toimialojen välisen ja keskeisten kumppaneiden kanssa tehtävän yhteistyön hyvinvoinnin edistämiseksi.

Kaupungin johtoryhmä

Kaupungin johtoryhmä vastaa hyvinvoinnin näkökulmien kytkemisestä kaupungin strategiaan sekä kaupungin toiminnan ja talouden suunnitteluun ja seurantaan.

Hyvinvoinnin, terveyden ja osallisuuden edistämisen ohjausryhmä

Ohjausryhmä varmistaa, että hyvinvoinnin näkökulmat ovat osa edellä mainittuja prosesseja ja huolehtii, että hyvinvoinnin yhteiset tavoitteet näkyvät toimialojen ja tulosyksiköiden tuloskorkeissa. Ohjausryhmä johtaa hyvinvointia koskevien tavoitteiden toimeenpanoa ja edistää hyvinvointia tukevaa yhteistyötä toimialojen ja verkostojen välillä. Ohjausryhmässä on edustus kaikilta toimialoilta, keskeisistä tulosyksiköistä, järjestökentältä sekä Omnian ammattiopistosta.

Osallisuuden edistämisen rakenteita vahvistettiin sisällyttämättä se vahvemmin ohjausryhmän työhön vuonna 2021, jolloin osallisuus lisättiin myös ohjausryhmän nimeen.

Lasten ja nuorten, työikäisten ja ikääntyneiden ohjausryhmät

Kolme ikäkausittaista ohjausryhmää suunnittelevat, seuraavat ja arvioivat poikkihallinnollista hyvinvointityötä. Nämä vastaavat muun muassa ikäryhmää koskevien hyvinvointitavoitteiden ja toimenpiteiden asettamisesta sekä niiden seurannasta.

Vammaisuuden näkökulmaa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen rakenteissa vahvistetaan vuoden 2022 alusta alkaen, kun vammaisasiamies liittyy jäseneksi ikäkausittaisiin hyvinvointityön ohjausryhmiin. Tämä vahvistaa vammaisten ihmisten näkökulman huomioimista hyvinvointitiedon kokoamisen, hyvinvointisuunnittelun ja seurannan osalta. Vammaisasiamies toimii myös linkkinä vammaisneuvostoon.

Hyvinvointityön asiantuntijaryhmä

Poikkihallinnollinen asiantuntijaryhmä valmistelee Hyvinvoinnin, terveyden ja osallisuuden edistämisen ohjausryhmän asiat ja toimii samalla hyvinvoinnin edistämisen koordinaatioryhmänä erityisesti strategisella tasolla. Ryhmän vastuulla on myös hyvinvointitiedon koonti ja raportointi.

Hyvinvoinnin kysymyksissä tiivistä yhteistyötä tehdään muun muassa alueella toimivien järjestöjen, seurakuntien ja yritysten kanssa. Tärkeitä kumppaneita ovat myös alueen oppilaitokset.

Hyvinvointisuunnittelu, seuranta ja raportointi

Espoolaisten hyvinvoinnin tilasta kootaan vuosittain tietopaketti osana laajempaa toimintaympäristön kuvausta. Hyvinvointitietopaketti toimii tietolähteenä hyvinvoinnin tilan seuraamiselle ja valtuustokausittain koottavalle laajalle hyvinvointikertomukselle ja -suunnitelmalle. Hyvinvointia koskeva tieto kootaan poikkihallinnollisessa yhteistyössä. Toimintaympäristöä kuvaavat tietopaketit on koottu [Espoon kaupungin verkkosivuille](#).

Hyvinvointisuunnitelman tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumista seurataan ikäkausittaisissa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen ohjausryhmissä. Toteutuneista hyvinvointityön toimenpiteistä raportoidaan vuosittain tilinpäätöksen yhteydessä.

2.4 Sote-uudistuksen vaikutukset hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tehtävät kunnissa

Sote-uudistuksen myötä sote-palveluiden järjestämisen vastuu siirtyy kunnilta hyvinvointialueille. Uudistuksen jälkeen hyvinvoinnin edistämisen vastuu kuuluu sekä kunnille, että hyvinvointialueille. Kuntien ja hyvinvointialueiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tehtävät on määritelty laissa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2021).

Kuntien on (sote-järjestämislaki §6):

- edistettävä asukkaidensa hyvinvointia ja terveyttä
- asetettava strategisessa suunnittelussaan hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi tavoitteet ja määriteltävä tavoitteita tukevat toimenpiteet
- otettava päätöksenteossa huomioon päätöksensä arvioidut vaikutukset ihmisten hyvinvointiin ja terveyteen väestöryhmittäin
- tehtävä yhteistyötä eri toimialojen kesken hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi
- nimettävä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen vastuutaho
- seurattava kuntalaisten elinoloja, hyvinvointia ja terveyttä sekä niihin vaikuttavia tekijöitä alueittain ja väestöryhmittäin
- raportoitava kuntalaisten hyvinvoinnista ja terveydestä sekä toteutetuista toimenpiteistä kunnanvaltuustolle vuosittain
- valmistettava valtuustolle valtuustokausittain hyvinvointikertomus ja -suunnitelma edellä mainituista asioista
- toimitettava hyvinvointikertomus ja -suunnitelma hyvinvointialueelle ja julkaistava se julkisessa tietoverkossa
- toimittava hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa ja tuettava sitä asiantuntemuksellaan
- tehtävä hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi yhteistyötä kunnassa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä tekevien muiden julkisten toimijoiden, yksityisten yritysten ja yleishyödyllisten yhteisöjen kanssa
- edistettävä hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä tekevien järjestöjen toimintaedellytyksiä ja vaikutusmahdollisuuksia hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi
- Uudenmaan maakunnan kuntien on toimitettava hyvinvointikertomuksensa ja -suunnitelmansa HUS-yhtymälle ja toimittava hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi yhteistyössä HUS-yhtymän kanssa ja tuettava sitä asiantuntemuksellaan. Helsingin osalta yhteistyö on määritelty erikseen.

Alueellisen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen yhteistyön kehittäminen

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen yhteistyön valmistelu käynnistettiin vuonna 2021 hyte-projektissa. Uudet hyte-rakenteet muodostetaan sekä Länsi-Uusimaan hyvinvointialueen organisaatioon, että hyvinvointialueen ja kuntien yhteistyön varmistamiseksi. Espoo on ollut vahvasti mukana kehittämistyössä, joka jatkuu vuoden 2022 puolella. Espoo osallistui lisäksi Uudenmaan tasoiseen hyte-yhteistyöverkostoon, jossa aloitettiin Uudenmaan tasoisen hyte-yhteistyön valmistelu.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen muodostuminen aiheuttaa muutoksia myös Espoon hyvinvointityöhön, kun osa hyvinvointityön ohjausryhmien jäsenistä siirtyy sote-palveluiden mukana hyvinvointialueen työntekijöiksi. Tarve vahvalle yhteistyölle sosiaali- ja terveyden huollon järjestäjätahon ja kunnan toimialojen välillä säilyy sote-uudistuksen jälkeenkin ja tulee varmistaa toimivilla yhteistyörakenteilla.

2.5 Yhdistykset kaupungin kumppaneina

Yhdistykset kaupungin kumppaneina

Espoo-tarinan mukaisesti kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on yksi tärkein osa kaupungin strategiaa. Hyvinvoiva kunta ja kuntalaiset takaavan tulevaisuuden elinvoiman ja houkuttelevat myös jatkossa uusia ihmisiä asumaan Espooseen. Hyvinvoinnin keskeisiä tukipilareita ovat alueella toimivat järjestöt ja kolmas sektori.

Järjestötyön merkitys vahvistuu

Koronapandemian myötä tuli entistä selvemmäksi vertaistuen, auttamistyön ja virkistystoiminnan merkitys ihmisten kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille sekä kyvyllä selviytyä kriisiajoista. Erityisesti mielenterveyden parissa tehtävä työ on korostunut pandemian aikana. Järjestöt ovat jatkaneet toimintaansa läpi poikkeusolojen kehittämällä uusia palveluja, joilla on pystytty varmistamaan toiminnan jatkuvuus ja ihmisten osallisuus.

Sote-uudistuksen jälkeen sekä kuntia että hyvinvointialueita koskee velvoite edistää hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä tekevien järjestöjen toimintaedellytyksiä ja vaikutusmahdollisuuksia. Järjestölähtöinen hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyö toimii perinteisten sote-palvelujen täydentäjänä. Järjestöt tekevät työtä, johon julkisella sektorilla ei ole voimavaroja eikä lain vaatimaa velvoitetta. Ennen kaikkea järjestöt toimivat aidosti lähellä yksittäistä kuntalaista, tarjoavat matalan kynnyksen tukea, pahoinvointia ehkäisevää toimintaa ja toivottavat tervetulleiksi mukaan toimintaansa jokaisen kuntalaisen tasavertaisesti.

Järjestöjen hyvinvointia ja terveyttä edistävää toimintaa ovat esimerkiksi ikäihmisille suunnattu virkistystoiminta ja vapaaehtoistoiminnan eri muodot, maahanmuuttajille suunnattu arjen tuki, päihde ja mielenterveystyö kohtaamispaikkojen muodossa sekä erilaiset harrasteryhmät ja tapahtumat muun muassa kulttuurin ja liikunnan aloilla. Koronapandemian aikana järjestöt ovat tehneet merkittävää hyvinvointityötä tarjoamalla muun muassa ruokajakelua, matalan kynnyksen tukea ja suojamaskien jakelua.

Kaupungin tuki järjestö- ja vapaaehtoistoiminnalle

Espoossa on patentti- ja rekisterihallituksen mukaan yli 3000 rekisteröitynyttä eri toimialan yhdistystä. Kaupunki on järjestöjen keskeinen tuki ja yhteistyökumppani. Järjestötoimintaa tuetaan toiminta-avustuksilla, kohdennetuilla avustuksilla sekä kulttuuri-, liikunta- ja nuorisoavustuksilla. Keskeinen tukemisen muoto ovat erilaiset kaupungin tarjoamat tilat järjestöjen toiminnan mahdollistamiseksi. Kokoustilat, harrastustilat, urheilutilat ja esimerkiksi taidetoimintaan soveltuvat tilat ovat tärkeitä niin pienelle kuin suurelle järjestölle.

Vuoropuhelussa järjestöjen kanssa

Edellisen valtuustokauden Hyvinvoiva Espoo-ohjelmaa toteutettiin vahvasti yhteistyössä eri toimialojen sekä järjestöjen, oppilaitosten ja yritysten kanssa. Järjestöyhteistyön vahvistamiseksi kehitettiin uusia toimintamalleja ja luotiin kaupungin ja järjestöjen yhteistyön vahvistamiseksi Kumppanuusfoorumi. Espoo tarinassa 2021–2025 korostetaan, että Espoon parhaat voimavarat ovat asukkaat, yhteisöt ja yritykset. Espoo tarinassa todetaan myös, että kaupunki lisää yhteistyötä kolmannen sektorin ja järjestöjen kanssa hyvinvoinnin edellytysten lisäämiseksi. Järjestöyhteistyön näkökulma on poikkihallinnollinen, hyvinvoinnin edistämiseen tarvitaan monialaista osaamista.

Espoon alueella toimii kaupungin, kuin myös koko Uudenmaan alueen järjestöjen yhteistoimintaelin Hyte ry, joka toimii keskeisenä vuoropuhelun linkkinä espoolaisten järjestöjen ja kaupungin välillä. Mielenterveys- ja päihdetyötä tekevien toimijoiden yhteistyötä koordinoi Espoon mielenterveysyhdistys EMY ry ja Espoon Kaupunginosayhdistysten Liitto ry vahvistaa asukkaiden osallisuutta Espoon eri alueilla jäsenyhdistystensä kautta.

3 Hyvinvoinnin osatekijät

3.1 Väestörakenne

Kunnan väestöpohja vaikuttaa merkittävästi siihen, minkälaisia hyvinvoinnin edistämisen tavoitteita on mielekästä asettaa. Espoon väestökehitystä leimaa verrattain nopea väestönkasvu, kuten kaikkia pääkaupunkiseudun kuntia. Espoolaisia oli vuoden 2020 lopussa 292 796 henkeä, ja kaupungin väestömäärä on kasvanut viime vuosina keskimäärin 4 600 asukkaan vuosivauhtia. Espoon väestö on kaksinkertaistunut vuodesta 1982, ja väestömäärän ennustetaan ylittävän 300 000 asukasta vuonna 2022. Pitkän ajan väestöennuste arvioi espoolaisten määrän olevan 471 000 vuonna 2060.

Espoon väestönkasvussa luonnollinen väestönkasvu eli syntyneiden enemmisyys kuolleisiin nähden on pysynyt määrältään melko tasaisena aina viime vuosiin asti. Vuosittaisessa väestönlisäyksessä tapahtuneet muutokset ovat olleet enemmän seurausta muuttoliikkeessä tapahtuneista heilahduksista. Vuodesta 2014 lähtien syntyneiden enemmisyys on kääntynyt laskuun ja muuttovoitto on korostunut väestönkasvutekijänä. Vuonna 2020 väestönlisäyksestä 56 % tuli Espooseen muuttaneista henkilöistä. Ulkomailta saadun muuttovoiton osuus on ollut reilu kolmasosa väestönkasvusta viimeisen kymmenen vuoden ajan.

Espoon väestörakenne on koko maahan verrattuna nuorempi: työikäisten ja lasten osuus on suurempi ja ikääntyneiden pienempi kuin Suomessa keskimäärin. Muihin kuusikkokuntiin eli kuuteen väkiluvultaan suurimpaan kaupunkiin nähden Espoossa on lasten osuus suurin ja 65 vuotta täyttäneiden osuus pienin. Nuorten aikuisten osuus on kuitenkin muita kuusikkokuntia pienempi. Väestön ikärakenteessa selkein muutos on nähtävissä ikääntyneissä: 65 vuotta täyttäneiden osuus on noussut viimeisen kymmenen vuoden aikana 12 %:sta 15 %:iin muiden ikäryhmien kustannuksella.

Espoon asukkaista vieraskielisiä on 19 % eli 55 624 henkeä. Vieraskielisten osuus väestöstä kasvaa nopeasti: viimeisen kymmenen vuoden aikana osuus on noussut kymmenen prosenttiyksikköä ja vieraskielisten määrän ennustetaan kasvavan 34 000 hengellä vuoteen 2030 mennessä. Vieraskielisten osuus on suurin 30–34- ja 35–39-vuotiaissa, molemmissa lähes kolmasosa. Vieraskielisten osuus Espoon väestönlisäyksestä oli 112 % vuonna 2020, koska kotimaankielisten määrä pieneni.

Valtaosa espoolaisista, 76 % asuu perheissä. Perhe koostuu yhdessä asuvista henkilöistä, joita yhdistää avio- tai avoliitto, rekisteröity parisuhde tai vanhempi-lapsi-suhde. Vuoden 2020 lopussa Espoossa asui 78 406 perhettä. Näistä lapsiperheitä eli perheitä, joissa on vähintään yksi alaikäinen lapsi, oli 36 241. Yhden vanhemman perheitä oli 22 % kaikista lapsiperheistä ja 14 % kaikista perheistä. Lapsettomia perheitä oli 44 % kaikista perheistä. Täysin suomenkielisten perheiden (molemmat tai ainoa vanhempi suomenkielinen) osuus perheistä oli 69 % vuonna 2020. Perheistä 22 % oli kokonaan tai osittain vieraskielisiä.

Espoolaisissa asuntokunnissa asui vuonna 2020 keskimäärin 2,16 henkilöä. Asuntokunta muodostuu samassa asunnossa asuvista riippumatta perhe- tai sukulaisuussuhteista. Yhden hengen asuntokuntia oli 39 % ja kahden hengen asuntokuntia 31 % kaikista Espoon asuntokunnista. Yli viiden hengen asuntokuntia oli 5 %.

3.2 Koulutus, työllisyys ja taloudellinen tilanne

Espoolaisten taloudellinen tilanne on hyvä ja väestö koulutettua

Espoolaisten tulotaso on korkeampi kuin Suomessa keskimäärin ja Espoossa oli vuonna 2019 kuusikkokuntien korkein tulonsaajien mediaanitulo. Neljä viidestä espoolaisesta on tyytyväinen taloudelliseen tilanteeseensa. Myös espoolaisten koulutus on korkeampi kuin Suomessa

keskimäärin: yli puolella espoolaisista 25 vuotta täyttäneistä on korkea-asteen tutkinto, kun koko maassa yhtä korkea koulutus on kolmanneksella samanikäisestä väestöstä.

Espoon pienituloisuusaste eli pienituloisiin kotitalouksiin kuuluvien osuus kaikista alueella asuvista henkilöistä on kuitenkin kasvanut viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana 5 %:sta 10 %:iin. Lähes joka kymmenes espoolainen on joutunut tinkimään terveydenhoidosta rahapulan vuoksi. Joka kahdeksannella espoolaisella rahat eivät riittäneet omiin tai lasten harrastuksiin. Kuuden prosentin kouluttautumista rahapula vaikeuttaa.

Toimeentulotukea saaneiden espoolaisten määrä on kasvanut, mutta tukea saaneiden osuus väestöstä pysynyt melko samansuuruisena. Vuonna 2020 (maaliskuusta alkaen) toimeentulotukea saaneita oli Espoossa noin 27 300 henkilöä eli 9 % väestöstä. Vieraskielisistä espoolaisista toimeentulotukea sai 29 % vuonna 2020 ja osuus on pysynyt samana, vaikka toimeentulotukea saaneiden määrä on kasvanut. Toimeentulotukea saaneiden espoolaisten lapsiperheiden määrä on kasvanut hieman, mutta osuus kaikista lapsiperheistä on pysynyt lähes samana, noin 12 prosentissa viimeiset neljä vuotta.

Työttömyys on edelleen huomattavasti korkeampi kuin ennen koronakriisiä. Pitkäaikaistyöttömyys on kasvanut voimakkaasti.

Espoon työttömyystilanne oli jo ennen koronakriisiä alkuvuodesta 2020 kääntymässä huonompaan suuntaan. Vuoden 2020 keväällä työttömyys nousi nopeasti saavuttaen huippunsa toukokuussa. Tämän jälkeen työttömyysluvut laskivat hitaasti, mutta joulukuussa 2020 työttömyys kääntyi jälleen kasvuun. Vuoden 2021 alkupuoliskolla työttömien määrä pysytteli 17 000 tuntumassa.

Kesäkuun 2021 lopulla työttömien osuus työvoimasta oli Espoossa 11,7 % eli 3,2 prosenttiyksikköä alhaisempi kuin vuotta aiemmin. Koronakriisin kynnyksellä helmikuussa 2020 työttömien osuus työvoimasta oli 7,5 %. Koko maassa vastaava lukema oli kuluvan vuoden kesäkuun lopulla 12 %.

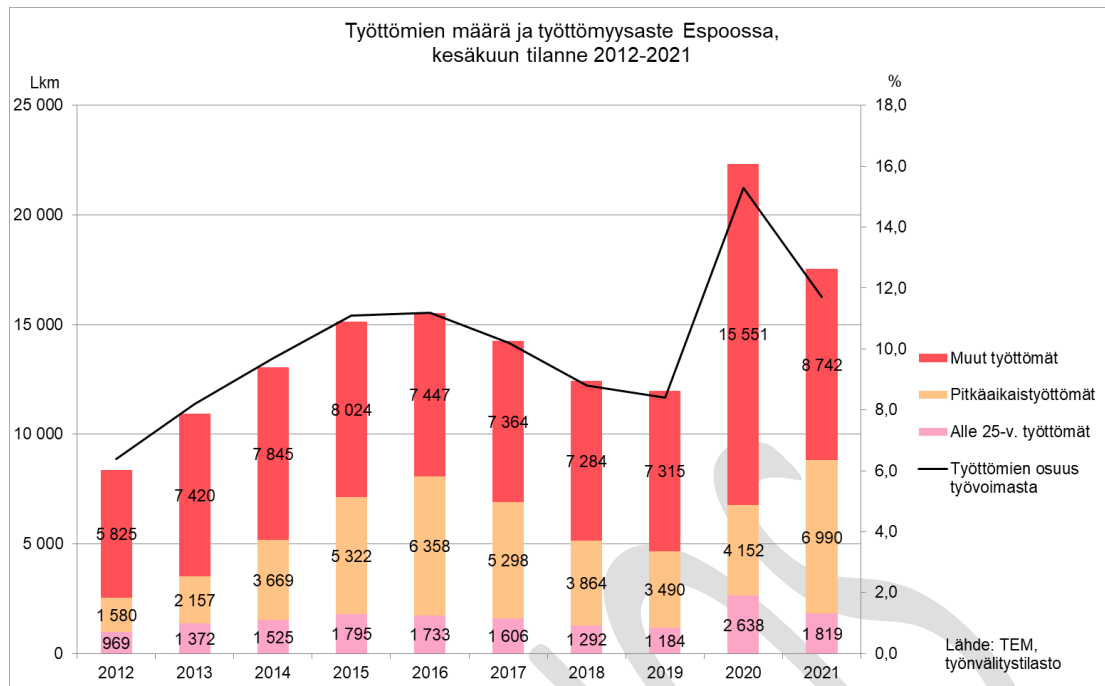
Työttömiä työnhakijoita Espoossa oli kesäkuun 2021 lopulla 17 551. Määrä oli 21 % (4790 henkeä) pienempi kuin vuotta aiemmin, mutta 59 % (6524 henkeä) suurempi kuin koronakriisin kynnyksellä helmikuussa 2020.

Alle 25-vuotiaiden osuus samanikäisestä työvoimasta oli kesäkuun 2021 lopulla 13,6 % kun vuotta aiemmin se oli 19,8 %. Koronakriisin kynnyksellä vuoden 2020 helmikuussa lukema oli 7 %. Työttömiä alle 25-vuotiaita oli 1819 henkeä eli 31 % vuodentakaista vähemmän, mutta lähes kaksinkertainen määrä verrattuna helmikuun 2020 tilanteeseen.

Pitkäaikaistyöttömiä (yli vuoden yhtäjaksoisesti työttömänä olleita) oli kesäkuun 2021 lopulla Espoossa 6990 eli 68 % enemmän kuin vuotta aiemmin. Pitkäaikaistyöttömien määrä on kasvanut koko koronapandemian ajan. Pääkaupunkiseudulle painottuvan pitkäaikaistyöttömyyden arvioidaan pahenevan seudulla koronakriisin pitkittyessä. Uhkana on, että monen työllistyminen muodostuu yhä vaikeammaksi, jos heidän ammattitaitonsa ja kosketuksensa työmarkkinoihin rapistuvat pitkittyvän työttömyyden seurauksena (TEM, Alueelliset kehitysnäkymät, kevät 2021).

Ulkomaan kansalaisia oli kesäkuun 2021 lopulla työttömänä 4384 ja ulkomaalaisten työttömien osuus ulkomaisesta työvoimasta oli 25,3 %. Koronakriisin seurauksena myös ulkomaalaisten työttömyys nousi jyrkästi koronakriisin myötä. Todennäköisesti ulkomaan kansalaisten työttömyystilanne on tilastoitua huonompi, sillä huomattava osa ulkomaalaisista ei ilmoittaudu työttömäksi työnhakijaksi. Osalla syynä tähän on puutteelliset tiedot työttömyysturvan hakemisesta, osalla pelko oleskeluluvan katkeamisesta työpaikan menetyksen seurauksena.

Espoossa merkittävänä ryhmänä ovat korkeasti koulutetut työttömät. Vähintään alimman korkea-asteen tutkinnon suorittaneita on vajaa kolmannes kaikista Espoon työttömistä. Ammattiryhmistä työttömänä oli 4857 johtajaa, erityisasiantuntijaa ja asiantuntijaa (28 % työttömistä).

3.3 Asuminen ja asuinympäristö

Asuin ympäristöjen luonnonläheisyys tukee hyvinvointia

Viihtyisä ja turvallinen asuminen on hyvinvoinnin perusedellytyksiä. Luonnon läheisyys elinympäristössä on todettu muun muassa vähentävän sairastavuutta ja lisäävän onnellisuutta. Espoossa asuin ympäristöt koetaan pääsääntöisesti viihtyisiksi ja turvallisiksi. Rakennettua ympäristöä pitää viihtyisänä ja kauniina kolme neljästä espoolaisesta. Lähivirkistysalueille on lyhyt etäisyys ja luonto tarjoavat kuntalaisille runsaasti erilaisia virkistysmahdollisuuksia. (MAL 2021 seutubarometri, KSK minun luontohötyni)

Asuinalueiden yleinen järjestys ja turvallisuus on Espoossa hoidettu valtaosan mielestä hyvin. Lähes kaikki asukkaat pitävät asuinalueitaan turvallisena päiväaikaan ja valtaosa myös myöhään illalla. Keskustoissa turvattomuutta koetaan kuitenkin selvästi keskimääräistä yleisemmin.

ATH 2021: 84 prosenttia espoolaisista on tyytyväisiä asuinalueensa olosuhteisiin. Naiset ovat keskimäärin hieman tyytyväisempiä kuin miehet. Kauniaisissa tyytyväisiä oli suhteellisesti eniten (91 %) ja Vantaalla osuus oli hieman pääkaupunkiseudun keskiarvoa pienempi (77 %).

Turvallisuuden ja virkistävän lähiympäristön lisäksi ilmanlaadulla on suuri vaikutus terveyteen. Espoon ilmanlaatu on Euroopan suuriin kaupunkeihin verrattuna hyvä, mutta toisinaan ilma saaste pitoisuudet nousevat haitalliselle tasolle. Liikenne on suurin ilmanlaatua heikentävä tekijä Espoossa, kuten myös muualla pääkaupunkiseudulla. Samalla kun pienennetään ilmastonmuutokseen vaikuttavia päästöjä, parannetaan myös ilmanlaatua.

Asuinalueiden välisiä hyvinvointieroja vähennetään

Hyvinvoinnin edistämisen näkökulmasta asuinalueiden eriytymiskehityksen torjuminen on tärkeää. Asuinalueiden kehittämisessä varmistetaan palvelujen tasapuolinen saavutettavuus, hyvät joukkoliikenne yhteydet sekä lähivirkistysalueet. Monipuolisen asuntokannan rakentamista ja asuntoalueiden tasapainoista kehitystä pyritään edistämään muun muassa erilaisilla maankäytöllä sekä valtion tukemien vuokra- ja asumisoikeusasuntojen määrää ja sijoittumista koskevilla ehdoilla.

Espoossa asuntorakentamisen aloitukset ovat korkealla tasolla. Helsingin seudun yhteisessä maankäytön, asumisen ja liikenteen sopimuksessa (MAL-sopimuksessa) Espoon tavoite

vuosittaiselle asuntotuotannolle on 3 300 asuntoa, mutta viime vuosina asuntoja on aloitettu keskimäärin lähes 5 000 asuntoa vuodessa. Vuosina 2021–2030 Espooseen arvioidaan valmistuvan keskimäärin 4 200 asuntoa vuodessa.

Viitteitä vieraskielisen väestön keskittymisestä muutamille suurille vuokra-asuntovaltaisille asuinalueille on havaittavissa. Myös pieniä vuokra-asuntoja on rakennettu runsaasti uusille kaava-alueille (ja yhden henkilön asuntokuntien osuus on kasvanut, 38,8 % vuoden 2020 lopussa). Espoossa vuokra-asuntotuotannon sijoittumista ohjaa erityisesti kaupungin vähäinen asuntotonttimaan omistus, silti vuokra-asuntojen osuus asuntokannasta kasvaa tasaisesti. Uusia vuokra-asuntoja on rakennettu erityisesti MAL-sopimuksen maankäytön ensisijaisille kehittämisvyöhykkeille.

Valtion tukemien vuokra-asuntojen vapautuminen rajoituksista muuttaa asuinalueita

Espoossa on tällä hetkellä noin 21 000 käyttö- ja luovutusrajoitusten alaista valtion tukemaa vuokra-asuntoa, mikä on 15 % koko kaupungin asuntokannasta. Asumisoikeusasuntoja on noin 6 200 eli 4 % asuntokannasta. Valtion tukemien vuokra-asuntojen rajoitusajat ovat pääsääntöisesti 35–45 vuotta. Viime vuosina käyttö- ja luovutusrajoitteisia vuokra-asuntoja on vapautunut sääntelystä enemmän kuin uusia valtion tukemia vuokra-asuntoja on rakennettu.

Asuntojen vapautuminen käyttö- ja luovutusrajoituksista vaikuttaa vuokratalojen ja asuntoalueiden asukasrakenteeseen, koska rajoituksista vapautuneiden vuokratalojen asukasvalinnassa ei tarvitse enää noudattaa tulo- ja varallisuusehtoja ja vuokranmääritys on vapaa. Osa vapautuneista asunnoista päätyy myös omistusasuntokäyttöön, mikä vähentää vanhojen vuokratalovaltaisten alueiden asuntojen hallintasuhteesta johtuvaa eriytymiskehitystä.

Asunnottomuusohjelmat hillinneet asunnottomien määrän kasvua

Espoossa oli vuoden 2020 lopussa 429 yksin elävää asunnottomia ja 27 asunnottomia perhettä. Yhteensä asunnottomia oli 523 henkilöä eli 1,8 asunnottomia tuhatta espoolaista kohden. Nuorten, maahanmuuttajataustaisten sekä pitkäaikaisasunnottomien osuus kaikista asunnottomista on korkea. Vuonna 2020 yksinelävistä asunnottomista 22 % oli alle 25-vuotiaita ja lähes 37 % maahanmuuttajataustaisia. Asunnottomissa perheistä maahanmuuttajaperheitä oli yli puolet, 59 %.

Asunnottomien määrän kasvua on onnistuttu estämään väestön kasvusta huolimatta asunnottomuusohjelmien monipuolisilla toimenpiteillä. 2020 valmistui Espoon asunnottomuuden puolittamisen suunnitelma, jonka keskeisinä tavoitteina ovat ohjauksen ja neuvonnan sekä matalan kynnyksen palvelujen kehittäminen, ennaltaehkäisevien toimintatapojen kehittäminen, monialaisen yhteistyön vahvistaminen, asiakkaan palveluista vastaavan työntekijän roolin kehittäminen ja oikea-aikaisten sekä riittävien palvelujen varmistaminen.

3.4 Kulttuuri ja liikunta

Espoon liikunta- ja kulttuuripalveluissa edistetään kuntalaisten hyvinvointia mahdollisimman kattavasti siten, että palvelut tavoittavat kaikki ikäryhmät ja ovat saavutettavissa eri puolilla kaupunkia. Hyvinvointipalvelut ovat asiakas- ja tarvelähtöisiä, kohdennettuja palveluja, joilla on selkeästi määritellyt hyvinvointitavoitteet. Yhteisöllisyyttä ja osallisuutta korostavat kulttuuri- ja liikuntapalvelut edistävät sekä kehon että mielen hyvinvointia. Kulttuuri- ja liikuntapalvelut lisäävät ihmisten elinvoimaa ja vähentävät sekä syrjäytymistä että yksinäisyyttä, ja ennaltaehkäisevät hyvinvointiin liittyviä pulmia.

Laki kuntien kulttuuritoiminnasta (16/2019) edellyttää, että Espoo edistää kulttuuria ja taidetta osana asukkaiden hyvinvointia ja terveyttä, osallisuutta ja yhteisöllisyyttä sekä paikallista ja alueellista elinvoimaa. Samoin liikuntalaki (390/2015) velvoittaa järjestämään terveyttä ja hyvinvointia edistäviä liikuntapalveluita eri kohderyhmät huomioon ottaen.

Liikunta- ja kulttuuripalvelut tekevät kiinteää yhteistyötä varhaiskasvatuksen, opetuksen sekä nuoriso- ja vanhuspalveluiden kanssa. Kehittämistyötä tehdään myös neuvoloiden, terveyspalveluiden, perhe- ja sosiaalipalveluiden, työllisyys- ja maahanmuuttajapalveluiden kanssa. Lisäksi yhteistyökumppaneina toimii merkittävä joukko palveluntarjoajia, järjestöjä, seuroja ja yhdistyksiä, joista suuri osa saa kaupungilta toiminta- ja projektiavustuksia. Liikunnan ja kulttuurihyvinvoinnin edistämiseksi myös vapaaehtoistyöllä on suuri merkitys.

Haasteena Espoossa on tavoittaa kaikki väestöryhmät, esimerkiksi kotona asuvat ikäihmiset ja maahanmuuttajaperheet. Olemassa olevia palveluita kehitetään paremmin saavutettaviksi muun muassa kohdennetulla viestinnällä, maksuttomilla tai edullisilla palveluilla, kuten ikäihmisten +68 sporttirannekkeella, Kaikukortilla ja kirjastopalveluiden edelleen kehittämällä. Palveluja viedään uusiin toimintaympäristöihin, sellaisten ihmisten tavoittamiseksi, jotka eivät eri syistä johtuen voi käyttää nykyisiä kulttuuri- ja liikuntapalveluja.

Tulevaisuudessa kaupungin ja hyvinvointialueen yhdyspintatyössä on tärkeää varmistaa kulttuurin ja liikunnan potentiaalin hyödyntäminen osana kaikkea hyvinvointityötä. Työssä korostuvat asukasosallisuus ja poikkihallinnollisuus sekä se, että liikunta- ja kulttuuripalveluita ei nähdä vain hyvänä lisänä, vaan konkreettisina, rakenteisiin juurrutettuina toimintoina, joiden hyvinvointivaikutuksia mitataan pitkällä aikavälillä.

3.5 Arjen turvallisuus

Turvallisuuden edistäminen

Turvallisuuden kokeminen vaikuttaa viihtymiseen ja hyvinvointiin, päivittäisiin liikkumisvalintoihin ja jopa muuttopäätöksiin. Kaupunkiympäristön siisteys ja järjestys, toimivat ja turvalliset liikennejärjestelyt sekä esimerkiksi riittävä valaistus lisäävät turvallisuuden tunnetta ja tukevat kaupunkitilan käyttöä. Sosiaaliset verkostot ovat myös tärkeä turvallisuutta lisäävä tekijä. Turvallisuutta ja turvallisuuden tunnetta voidaan vahvistaa kehittämällä erilaisia toimintamalleja, jotka lisäävät osallisuutta ja yhteisöllisyyttä.

Espoo-tarinassa eli kaupungin strategiassa turvallisuus on nostettu yhdeksi erillistavoitteeksi sekä pitkäkestoiseksi kehittämiskohteeksi. Kaupungin eri toimialat toteuttavat perustehtävissään turvallisuustyötä. Turvallisuutta edistetään lisäksi laajan yhteistyöverkoston kanssa. Kumppaneina ovat muun muassa Länsi-Uudenmaan pelastuslaitos ja poliisi, Espoon seurakunnat sekä alueen yritykset ja järjestöt. Kuntalaisten kanssa käytännön turvallisuustyötä tehdään esimerkiksi Safe Espoo tapahtumissa yhdessä turvallisuusviranomaisien ja yhteistyökumppaneiden kanssa.

Espoolaiset ovat tyytyväisiä yleiseen järjestykseen ja asuinalueensa turvallisuuteen

Espoo on ollut vuodesta 2011 lähtien Suomen suurimmista kaupungeista turvallisimman useilla eri mittareilla. Kuntalaiskyselyn mukaan espoolaiset ovat tyytyväisiä yleiseen järjestykseen ja turvallisuuteen. Espoossa tapahtuu liikenneonnettomuuksia asukaslukuun suhteutettuna vähän - lähes 70 prosenttia vähemmän kuin koko maassa keskimäärin.

Poliisin tilastojen mukaan rikoslakirikosten, pois lukien liikennerikokset, määrä on pysynyt hyvin samalla tasolla jo useita vuosia. Vastaava kehitys on näkynyt myös omaisuusrikosten määrässä. Kotihälytysten määrässä on tapahtunut lievää nousua jo muutaman vuoden ajan. Vastaavalla tavalla on kehittynyt myös pahoinpitelyrikosten määrä. Kun verrataan muihin suuriin kaupunkeihin (kuusikkokunnat) ovat tunnusluvut Espoossa alhaisimmat.

Yli 70 % tapaturmista sattuu kotona tai vapaa-ajalla. Kaatuminen, liukastuminen, kompastuminen tai putoaminen ovat yleisimpiä kotitapaturmien aiheuttajia. Tapaturmia pyritään vähentämään eri toimijoiden yhteistyöllä. Esimerkiksi ikääntyneiden turvallisuutta edistetään jalkauttamalla turvallisuutta lisääviä toimenpiteitä koteihin.

Turvallisuutta edistäviä toimenpiteitä on luettavissa Espoon turvallisuusohjelmasta. Ohjelmaa päivitetään ja se valmistuu kevään 2022 aikana.

3.6 Osallisuus

Espoon osallisuusmalli tukee asukasosallisuuden toteutumista

Osallistuva Espoo -kehitysohjelma päättyi tammikuussa 2021 ja sen yksi merkittävistä tuotoksista oli Espoon osallisuusmalli ja [Kuulemisesta kumppanuuteen](#) – osallisuusopas, jotka kuvaavat, miten asukasosallisuutta toteutetaan Espoossa. Opas antaa työntekijöille työkaluja osallisuuden mahdollistamiseen ja kertoo asukkaalle, miten hän voi osallistua ja vaikuttaa.

Osallisuus on henkilökohtainen tunne, joka syntyy kuulumiseen ja vaikuttamismahdollisuuksiin liittyvistä kokemuksista. Kuntalaisosallisuuden edistämiseksi vuonna 2021 keskityttiin osallisuusmallin lanseeraukseen, henkilöstön koulutukseen ja osallisuuden edistämistä tukevien rakenteiden kehittämiseen. Osallisuus on lisätty osaksi kaupungin hallintosääntöä sekä Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kaupunkitasoista ohjausryhmää. Osallisuusmalli on tuotu osaksi uuden työntekijän perehdytystä ja projektityöhön.

Espoossa toimii aktiivinen kaikille työntekijöille avoin osallisuusverkosto

Verkostossa jaetaan tietoa ja kokemuksia vuorovaikutus- ja osallisuusasioista ja kaupungin käytössä olevista useista osallisuuden työkaluista, joita ovat muun muassa Osallisuuskävely, Erätauko dialogit, Kaupunki tavattavissa -toimintamalli, Espoo Town Hall Meeting sekä Otakantaa.fi. Espoon osallisuusmallin mukaan kaupungin rooli on toimia mahdollistajana aktiivisten kaupunkilaisten arjessa. Järjestöyhteistyö ja vapaaehtoistyö nähdään tärkeänä Osallisuusmallin toteutuksessa. Lokakuussa 2021 perustettiin Järjestöyhteistyön kehittäjät -työryhmä, joka mahdollistaa yhtenäisen kokonaiskuvan muodostamisen ja synergiaedun työskentelyssä.

Osallistuva budjetointi ja muut toimintamallit tukevat yhteistä kehittämistä

Muun muassa seuraavat toimintamallit luovat mahdollisuuden yhteiselle kehittämiselle:

- ManiMiitti on Espoon nuorisopalveluiden osallistuvan budjetoinnin prosessi, jonka kautta Espoon yläkouluikäiset nuoret pääsevät vaikuttamaan omaan asuinalueeseensa ja vapaa-ajan viettoon liittyviin asioihin.
- Taloyhtiöklubi-hankkeessa tiivistetään taloyhtiöiden ja kaupungin välistä vuoropuhelua alueen kehittämisessä.
- Lähiöohjelmassa 2020–2022 on tavoitteena ehkäistä Matinkylän ja Espoon keskuksen asuinalueiden eriytymistä, edistää asuinalueiden elinvoimaisuutta sekä lisätä asukkaiden hyvinvointia ja osallisuutta.
- Uuden asukastoiminnan mallin kehittäminen aloitettiin syksyllä 2021. Asukastoiminnan malli tarkoittaa tapaa, jolla kaupunkilaisia kuullaan ja otetaan mukaan kotikaupunkinsa ja asuinalueensa kehittämiseen.

Korona vauhdittaa uusien osallistumisen alustojen kehittämistä

Koronaepidemia on vaikuttanut osallisuustoimintaan siten, että asukaskohtaamisia on siirretty etätapaamisiksi ja osin jouduttu perumaan. Sähköiset osallistumisen kanavat ja välineet ovat tulleet entistä tärkeämmäksi. Kaupungin yhteisen uutiskirjealustan työkalu on tarkoitus ottaa käyttöön vuoden 2022 alusta. Espoon kaupunki suunnittelee myös digitaalista osallisuusalustaa.

3.7 Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus

Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumista tulee edistää kaikessa toiminnassa

Tasa-arvolain (609/1988) mukaan kunnan tulee edistää tasa-arvoa kaikessa toiminnassa tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti. Tämä merkitsee sellaisten toimintatapojen luomista ja vakiinnuttamista, joilla varmistetaan naisten ja miesten tasa-arvon edistäminen asioiden valmistelussa ja päätöksenteossa sekä estetään sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun perustuva syrjintä. Palvelujen saatavuudessa ja tarjonnassa tulee edistää tasa-arvoa systemaattisesti.

Yhdenvertaisuudella tarkoitetaan yhdenvertaisuuslain (1325/2014) mukaisesti sitä, että kaikki ihmiset ovat samanarvoisia, eikä ketään saa syrjiä iän, alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, poliittisen toiminnan, ammattiyhdistystoiminnan, perhesuhteiden, terveydentilan, vammaisuuden, seksuaalisen suuntautumisen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Viranomaisen on arvioitava yhdenvertaisuuden toteutumista toiminnassaan ja ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin yhdenvertaisuuden toteutumisen edistämiseksi. Sukupuolivähemmistöjen syrjimättömyydestä säädetään tasa-arvolaisissa, seksuaalivähemmistöjen yhdenvertaisuuslaissa.

Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus tulee huomioida kaikessa suunnittelussa ja toiminnassa

Lakien keskeisinä ajatuksina ovat ajantasaiseen, luotettavaan ja moninaisuuden huomioivaan tietoon perustuvat toimenpiteet, joilla ehkäistään syrjintää ja edistetään tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumista. Espoon kaupungin palvelujen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman toimeenpanossa vuosina 2019–2020 keskityttiin perustan rakentamiseen. Työssä painottuivat tietotuotanto, rakenteiden luominen, tietoisuuden lisääminen ja osaamisen kehittäminen.

Kaupungin eri suunnitelmissa ja toimenpiteissä tulee olla vankka sukupuolittain eritelty tietoperusta ja heikommassa asemassa olevien ihmisten tunnistaminen. Espoon kaupungin tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmaa päivitetään kevään 2022 aikana niin palvelujen kuin henkilöstön osalta. Yhteistyötä tehdään muiden suunnitelmien kanssa tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden ollessa läpileikkaava teema. Lisäksi oppilaitokset laativat kukin oman itsenäisen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman.

Espoossa toimii Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustoimikunta, joka seuraa ja arvioi, miten tasa-arvo- ja yhdenvertaisuus toteutuvat sekä kaupungin henkilöstön osalta että kaupungin tarjoamissa palveluissa.

4 Hyvinvointierot

Espoossa voidaan pääosin hyvin ja suurin osa asukkaista kokee elämänlaatunsa hyväksi. Osaltaan tähän vaikuttaa espoolaisten keskimääräisesti korkea koulutus- ja tulotaso, jotka ovat keskeisiä sosioekonomista asemaa kuvaavia mittareita ja selkeästi yhteydessä hyvinvointiin ja terveyteen. Tästä huolimatta väestöryhmien välillä on hyvinvointi- ja terveyseroja. Hyvinvointi- ja terveyseroja on muun muassa eri ikäryhmien ja sukupuolten välillä sekä eri koulutusasteen suorittaneiden välillä.

Koronapandemian vaikutukset osuvat erityisesti jo valmiiksi haavoittuvimpiin väestöryhmiin ja työttömiin. Esimerkiksi syrjäytymisen riski on korostunut työllisyystilanteen huononnettua. Toistuva ja pitkäaikainen työttömyys lisää köyhyysriskiä, alentaa työkykyä ja on yhteydessä kuolleisuuteen. Osa pandemian seurauksista voi näkyä vasta pidemmällä aikavälillä.

Eroja elintavoissa

Koulutustaso on selvästi yhteydessä elintapoihin, kuten alkoholin liikakäyttöön, päivittäiseen tupakointiin, liikunnan harrastamiseen sekä kasvien ja hedelmien riittävään käyttöön. Esimerkiksi perustason koulutuksen suorittaneista miehistä tupakoi joka neljäs ja korkea-asteen suorittaneista vain 8 % pääkaupunkiseudun kunnissa. Naisilla vastaavat luvut ovat joka viides ja 4 %. Myös esimerkiksi riittävästi liikuntaa harrastavien osuus on selvästi pienempi perustason koulutuksen suorittaneilla (26 %) kuin korkeakoulutetuilla (45 %) pääkaupunkiseudun kunnissa.

Sosioekonomisen aseman lisäksi havaitaan terveys- ja hyvinvointieroja elintavoissa myös naisten ja miesten välillä. Elintavoista tupakointi ja alkoholin liikakäyttö on selvästi yleisempää miehillä kuin naisilla. Myös kasvien ja hedelmien käyttö on miehillä selvästi vähäisempää kuin naisilla. Liikunnan osalta sukupuolten välinen ero näkyy korkeasti koulutetuilla siten, että suurempi osa miehistä kuin naisista harrastaa riittävästi liikuntaa.

Eroja hyvinvoinnissa kantaväestön ja vieraskielisten välillä

Hyvinvointieroja on havaittavissa myös kantaväestön ja vieraskielisten välillä. Suomeen muuttaneet kokevat esimerkiksi enemmän mielenterveyden haasteita kuin kantasuomalaiset (FinMonik 2018–2019). Vieraskielisten lasten ja nuorten osalta on myös havaittavissa eroja kantasuomalaisiin verrattuna. Esimerkiksi lukutaidon (Allu-testi) tulokset ovat keskimäärin heikompia ja kiusaamista koetaan enemmän (Kouluterveyskysely 2019) verrattuna kantasuomalaisiin. Eroja havaitaan myös esimerkiksi ravitsemukseen, masennukseen ja seksuaaliterveyteen liittyvissä kysymyksissä, joissa vieraskieliset oppilaat kokevat enemmän haasteita (Hyvinvointikartan tulokset). Vaikka vieraskielisten hyvinvoinnissa havaitaan eroja kantasuomalaisiin verrattuna, eivät vieraskieliset ole yhtenäinen ryhmä, vaan eri maista ja taustoista lähtöisin.

Alueelliset hyvinvointierot

Espoossa on havaittu myös alueellisia hyvinvointi- ja terveyseroja ja alueellista eriytymiskehitystä pyritään ehkäisemään. Statusindeksi (Berliinin indeksi, Helsingin kaupungin malli) mahdollistaa alueittaisen eriytymisen eri ulottuvuuksien yhteistarkastelun. Statusindeksi kuvaa kuitenkin lähinnä hyvinvoinnin taustatekijöitä. Espoon tasolla statusindeksi kuvaa Espoon pienalueiden keskinäistä järjestystä. Vuodenvaihteen 2018/2019 tarkastelussa korkeimman statuksen alueet ovat pääasiassa eteläisen Espoon pientalovaltaisista alueita. Statukseltaan keskitasoa matalampina alueina näyttäytyvät kaupunkikeskusten ympäristöt Tapiolaa lukuun ottamatta sekä rantaradan varsi. Minkään statusluokan alueet eivät kuitenkaan ole keskittyneet tietyille alueille Espoossa. Espoon alueellisista hyvinvointi- ja terveyseroista saadaan myöhemmin lisää tietoa.

Huomio hyvinvointierojen kaventamiseen

Huomion kiinnittäminen hyvinvointierojen kaventamiseen on kunnan hyvinvointisuunnitelmassa oleellista. Toimenpiteitä on tärkeää kohdistaa terveydeltään tai muilla elämän osa-alueilla heikommassa asemassa oleviin ja pyrkiä edistämään heidän hyvinvointiaan ja terveyttään. Esimerkiksi kulttuurin ja liikunnan harrastamista tuetaan maksuttomilla tai edullisilla harrastuksilla sekä erityisryhmien liikuntaryhmillä.

5 Koronapandemian vaikutuksia hyvinvointiin ja palveluihin

5.1 Vaikutuksia hyvinvointiin

Pääkaupunkiseudun hyvinvointikyselyssä (2021) selvitettiin koronan vaikutuksia hyvinvointiin (aikuiset 20-vuotta täyttäneet). Tulosten mukaan korona on heikentänyt monin eri tavoin ihmisten hyvinvointia. Toisaalta esimerkiksi moni espoolainen on vähentänyt alkoholin käyttöään korona-aikana.

Viidesosa espoolaista kokee taloudellisen tilanteensa heikentyneen.

- Taloudellisen tilanteen kokee heikentyneen 20 % espoolaisista. Helsingissä ja Vantaalla osuus on 26 % ja Kauniaisissa 18 %.

Suuri osa espoolaisista kokee yksinäisyyden tunteen lisääntyneen.

- Naisista 51 % kokee yksinäisyyden lisääntyneen, miehistä 41 % miehillä. Tulos on sama kuin pääkaupunkiseudun kunnissa keskimäärin.
- Yhteydenpito ystäviin ja sukulaisiin on vähentynyt 80 %, joka on saman verran kuin pääkaupunkiseudun kunnissa keskimäärin.
- Alakouluikäisistä 35 % oli vähentänyt koronan takia yhteydenpitoa kavereihinsa ja 8–9-luokkalaisista 41 %. Erityisesti lukiolaisten tyttöjen yhteydenpito kavereihin oli vähentynyt selvästi (61 %). (THL:n kouluterveyskysely 2021)

Toiveikkuus tulevaisuuden suhteen on vähentynyt.

- Espoossa 36 % kokee toiveikkouden tulevaisuuden suhteen vähentyneen. Naisten osuus (40 %) on miesten osuutta suurempi (31 %). Osuudet ovat suunnilleen samalla tasolla kuin pääkaupunkiseudun kunnissa keskimäärin.

Lähes puolet espoolaisista on kokenut uupumisen lisääntyneen. Etätöitä tekevät kokevat enemmän uupumista muihin verrattuna.

- Uupumisen lisääntymistä koronan vuoksi on kokenut Espoossa 49 %, Helsingissä 53 %, Vantaalla 46 % ja Kauniaisissa 44 %. Naiset ovat kokeneet uupumista huomattavasti useammin kuin miehet. Eniten uupumista ovat kokeneet 20–30-vuotiaat naiset (70 %) ja miehilläkin osuus on 50 % pääkaupunkiseudun kunnissa. Etätöitä tekevillä uupumisen kokeminen on yleisempää (todennäköisyys on 1,7-kertainen) verrattuna muihin.
- Etätöiden tekemistä on lisännyt 52 % espoolaisista. Miehistä useampi (57 %) on lisännyt etätöitä kuin naisista (48 %). Helsingissä vastaavat osuudet ovat 52 % ja 53 %. Pääkaupunkiseudun kunnissa etätöitä lisänneiden osuus on yhteensä 50 %.

Suurempi osa on vähentänyt kuin lisännyt alkoholinkäyttöä koronan aikana.

- Alkoholinkäyttöä on vähentänyt espoolaisista miehistä 16 % ja naisista 12 %. Alkoholinkäyttöä on lisännyt 9 % espoolaisista miehistä ja 6 % naisista. Pääkaupunkiseudun kunnissa alkoholinkäyttöä on yhteensä vähentänyt 15 % ja lisännyt yhteensä 7 %.

Viidesosa espoolaisista on lisännyt liikuntaa, mutta yli 40 % on vähentänyt.

- Päivittäistä liikuntaa on espoolaisista lisännyt 20 %, mutta liikuntaa on vähentänyt peräti 43 %. Tulos on samalla tasolla kuin pääkaupunkiseudun kunnissa keskimäärin. Kaikki ikäryhmät ovat vähentäneet liikuntaa, mutta eniten liikuntaa ovat vähentäneet 20–54-vuotiaat (47 %). Korkeakoulutetusta peräti 46 % on vähentänyt liikuntaa ja perusasteen suorittaneista 30 % pääkaupunkiseudun kunnissa.

Univaikeudet ovat lisääntyneet koronan vuoksi.

- Univaikeudet ja painajaisunet ovat lisääntyneet espoolaisilla 16 %, mikä on suunnilleen samalla tasolla kuin pääkaupunkiseudun kunnissa keskimäärin (17 %).

5.2 Vaikutuksia palveluiden ja hyvinvointityön toteuttamiseen

Koronarajoitusten vuoksi kaupunki on joutunut supistamaan palveluitaan ja siirtämään osan palveluista etäyhteyksillä toteutettaviksi. Palveluita ja toimintaa on järjestetty vaihtoehtoisilla tavoilla, kuten esimerkiksi etäopetuksella, etävastaanotoilla, etätilaisuuksilla, rajoitetuilla kokoonpanoilla ja ulkona tapahtuvalla toiminnalla.

- Varhaiskasvatuksesta ja esiopetuksesta poissaoleville kotona oleville lapsille tarjottiin toimintaa verkkosivuston kautta.
- Koulut ja toisen asteen opetus siirtyivät etäopetukseen keväällä 2020. Yläkoululaisista ja ammattioppilaitoksissa opiskelevista n. 80 % koki saaneensa apua ja tukea etäopiskeluun, lukiolaisista 65 %. Pojat kokivat saaneensa tyttöjä enemmän tukea.
- Etäopetuksen aikana monelle lapselle ja nuorelle tärkeästä kouluruokailusta pyrittiin huolehtimaan poikkeusjärjestelyin.
- Osa ryhmätoiminnoista pystyttiin siirtämään etäkokoontumisiin ja etäryhmiin.
- Korona-aikana käynnistettiin Suomen harrastamisen mallin mukainen Espoon harrastuspolku -toiminta, joka tarjoaa lapsille mahdollisuuksia harrastaa sekä taidetta että liikuntaa koulupäivän yhteydessä.
- Liikuntaohjeita ja vinkkejä koottiin verkkosivuille (www.espoo.fi/omatoimiliikunta).
- Ohjattua parvekejumppaa toteutettiin palvelutaloissa ja lisättiin paljon ohjattua ulkoliikuntaa senioreille. Uusina liikuntaryhminä olivat ulkojumppa, yhteiskävelyt, kauppakeskuskävelyt ulkona ja ulkokuntosali.
- Kulttuuriketju, joka vie musiikkia ja muita esityksiä palvelukeskuksiin ja hoivakoteihin, toteutettiin kokonaan ulkotiloissa.
- Varhaiskasvatuksen Kulttuurikurkkaus toteutettiin osittain ulkotiloissa. Samoin perusopetusikäisille suunnattu kulttuuri- ja liikuntapolku KULPS muutti muotoaan ja toteutui pääosin ulkotiloissa tai etänä.
- Museot, Tapiola Sinfonietta ja erityisesti kirjastot kehittivät hyvinvointia ylläpitäviä digi- ja lähipalveluja myös korona-aikana. Tapahtuma- ja kulttuuripalvelut tuottivat Urban Espoo alustalle sisältöä striimauksina ja tallenteina.
- Järjestöjen kanssa tehty yhteistyö on mahdollistanut ruoka-avun sitä tarvitseville ja myös kasvomaskien jaon. Järjestöjen kanssa yhteistyössä toteutettiin soittorinkejä kotihoidon asiakkaille.
- Korona vauhditti vieraskielisten palveluiden kehittämistä. Kevään aikana kehitettiin nopealla aikataululla ja monialaisesti (eri toimialat, järjestöt) vieraskielisten korona -info.

6 Keskeisiä havaintoja eri ikäryhmien hyvinvoinnista ja terveydestä

6.1 Lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvointi

LAPSET, NUORET, LAPSIPERHEET (taitetaan tietolaatikkoon)

- Espoolaisista 22 % oli lapsia ja 15 % 18–29-vuotiaita nuoria vuoden 2020 lopussa
- 0–6-vuotiaita oli 23 952 henkeä, joista vieraskielisiä 6 148 eli 26 %
- 7–17-vuotiaita oli 41 450 henkeä, joista vieraskielisiä 7 903 eli 19 %
- 18–29-vuotiaita oli 44 740 henkeä, joista vieraskielisiä 10 151 eli 23 %
- Väestöennusteen mukaan vuonna 2030 Espoossa on
- 0–6-vuotiaita 26 300 henkeä, joista vieraskielisiä 8 250 eli 31 %
- 7–17-vuotiaita 42 960, joista vieraskielisiä 13 160 eli 31 %
- 18–29-vuotiaita 52 640, joista vieraskielisiä 16 310 eli 31 %
- Espoossa oli vuoden 2020 lopussa 36 241 lapsiperhettä, mikä on 46 % kaikista perheistä
- Lapsiperheistä 22 % oli yhden vanhemman perheitä
- Yli 80 %:ssa lapsiperheistä oli 1–2 lasta
- Keskimääräinen lapsiluku perheissä, joissa on kotona asuvia lapsia, oli 1,77 lasta
- Vähintään kolme kotona asuvaa lasta oli 9 %:ssa perheistä

Pääasiassa espoolaiset lapset ja nuoret voivat hyvin, mutta kouluterveyskyselyn (2020–2021) mukaan esimerkiksi koettu terveys on heikentynyt ja mielenterveyden haasteet ovat lisääntyneet. Koronaepidemiolla on todennäköisesti ollut vaikutusta joidenkin hyvinvoinnin osa-alueiden heikentymiseen.

Vauvaperheiden arki sujuu, mutta vanhemmat uupuneita

- Yli 90 % espoolaisista vauvaperheistä kokee, että arki sujuu ja tuen tarpeeseen on hyvin palveluja saatavilla. Neuvolan asiakaslähtöiseen työskentelyyn oltiin tyytyväisiä. Vanhemmat kokivat tulleen kuulluksi ja käynneillä on keskusteltu tärkeistä aiheista.
- Vaikka vauvaperheiden kokemus arjen sujumisesta on korkealla tasolla, espoolaiset vauvaperheet kokivat muun maan tuloksiin verrattuna enemmän uupumuksen ja masennuksen oireita. Synnyttäneistä vanhemmista 39% koki uupumuksen oireita (muu maa 34,5%) ja masennuksen oireita odotusaikana 30,7% (muu maa 29%). Myös tukiverkkojen puute ja yksinäisyys on muuta maata korkeammalla tasolla.
- Korkeasti koulutetut ja yli 30-vuotiaat vanhemmat kokevat uupumusta ja masennusta selvästi enemmän kuin muut. Arjen sujumisesta huolimatta espoolaiset vanhemmat suhtautuvat epäröiden lasten hankintaan.

Lapset ja nuoret

Suurin osa tyytyväisiä elämäänsä, ryhmään kuulumisen tunne vähentynyt

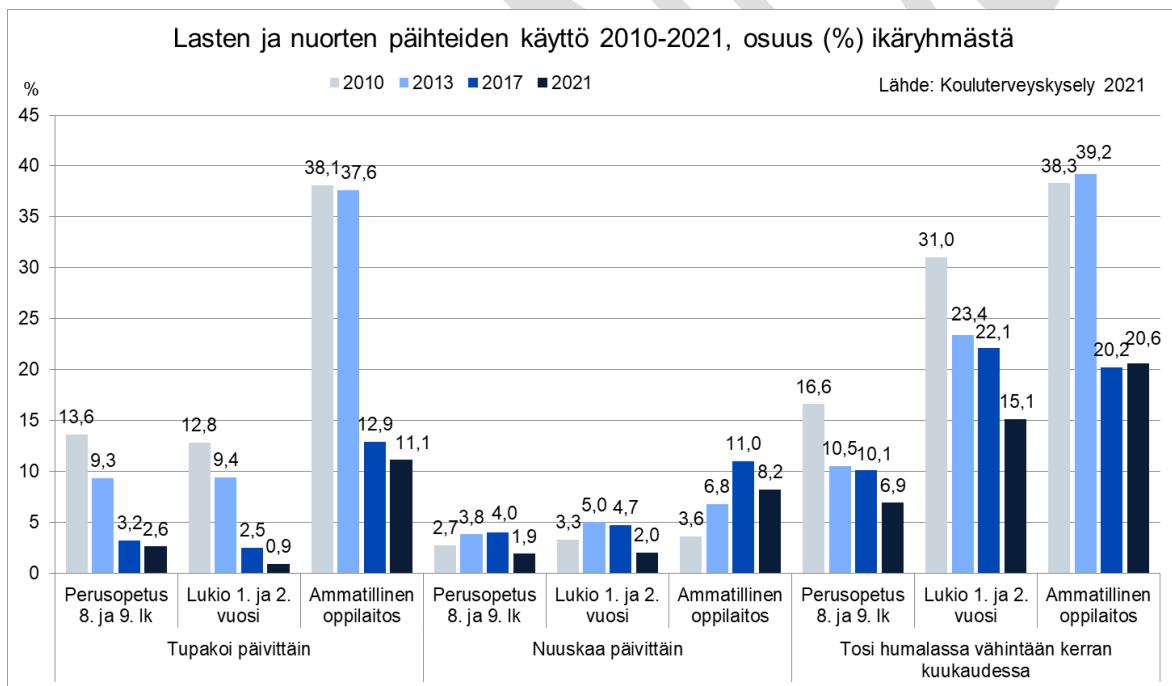
- Kouluterveyskyselyn mukaan suurin osa lapsista ja nuorista on tyytyväisiä elämäänsä. Elämään tyytyväisyys oli laskenut etenkin tytöillä (8.-9. -luokkalaisilla tytöillä 69% v. 2019 ja 59% v. 2021).
- Lähes kaikilla on jokin viikoittainen harrastus.
- Koululaisista suurin osa (8.-9.-luokkalaisista tytöistä 65% ja pojista 76%) kokee kuuluvansa itselle tärkeään ryhmään tai yhteisöön. Ryhmään kuulumisen tunne oli vähentynyt

verrattuna edellisiin kyselyihin (vuonna 2019 8.-9.-luokkalaisista tytöistä 71% ja pojista 80%). Lukiolaisista ryhmään koki kuuluvansa 73% tytöistä ja 82% pojista.

- Tarpeellisuuden kokemus muille ihmisille on niin ikään laskenut jonkin verran vuodesta 2019. Peruskoulun 8. ja 9. luokkalaisista tytöistä 57 % koki olevansa tarpeellinen vuonna 2021 (64 % vuonna 2019).
- Suurin osa kokee voivansa vaikuttaa oman elämänsä kulkuun ja saavansa apua tarvittaessa.

Koettu terveys huonontunut, päihteiden käyttö vähentynyt

- Suurin osa lapsista ja nuorista kokee terveytensä hyväksi, mutta erityisesti tytöt kokevat terveydentilansa aiempaa huonommaksi.
- Päihteiden käyttö on vähentynyt, sillä yhä useammat nuoret ovat raittiita ja humalahakuinen juominen on vähentynyt. Kiireellisten sijoitusten ja uusien huostaanottojen taustalla on kuitenkin yleisimpinä syinä nuoren päihteidenkäyttö.
- Tupakointi on vähentynyt ja vakiintunut matalammalle tasolle, ja nuuskan käyttö väheni koronan aikana.

- Fyysinen aktiivisuus on vähentynyt etenkin toisen asteen opiskelijoilla ja heistä lähes joka toinen nukkuu liian vähän.
- Ruokailutottumukset ovat epäsäännöllistyneet, yhä harvempi syö koululounaan ja aamupalan.
- Ylipaino on kasvusuunnassa ja pojista 20 % ja tytöistä 12 % on ylipainoisia. Ylipaino on Espoossa koko maata matalammalla tasolla.

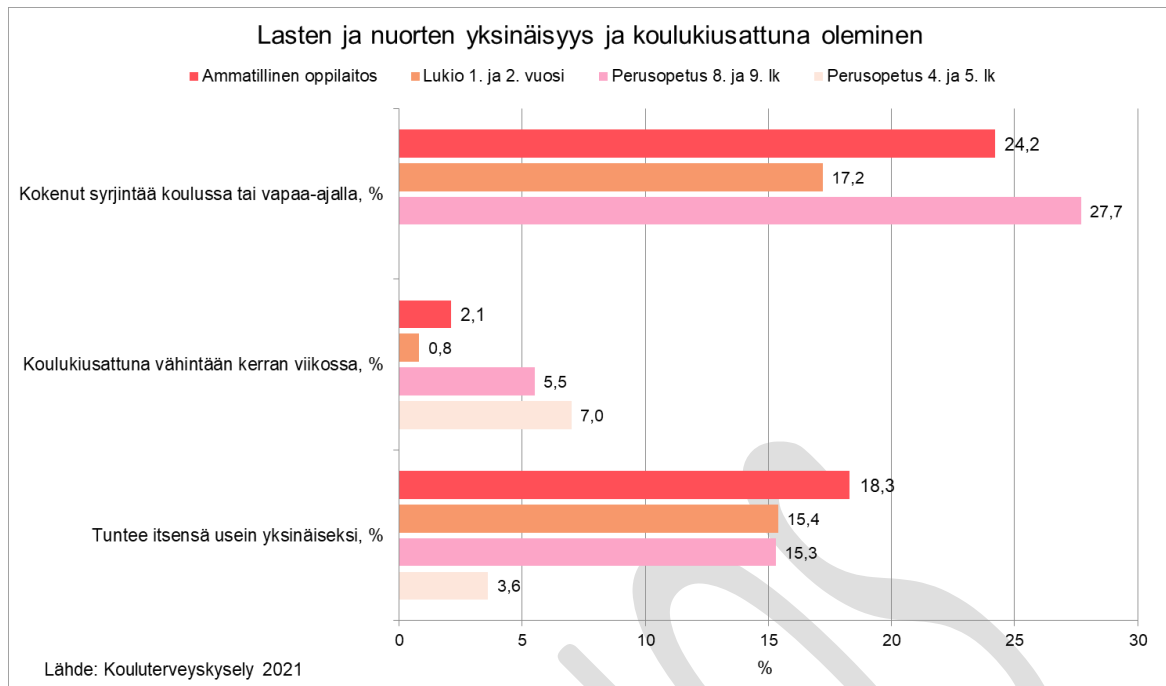
- Lapset ja nuoret kokevat sosiaalisen median käytöstä haittoja entistä enemmän. Noin 40 % niin ala- kuin yläkouluikäisistä tytöistä on usein yrittänyt viettää vähemmän aikaa netissä siinä onnistumatta.

Yksinäisyys ja mielen hyvinvoinnin haasteet lisääntyneet

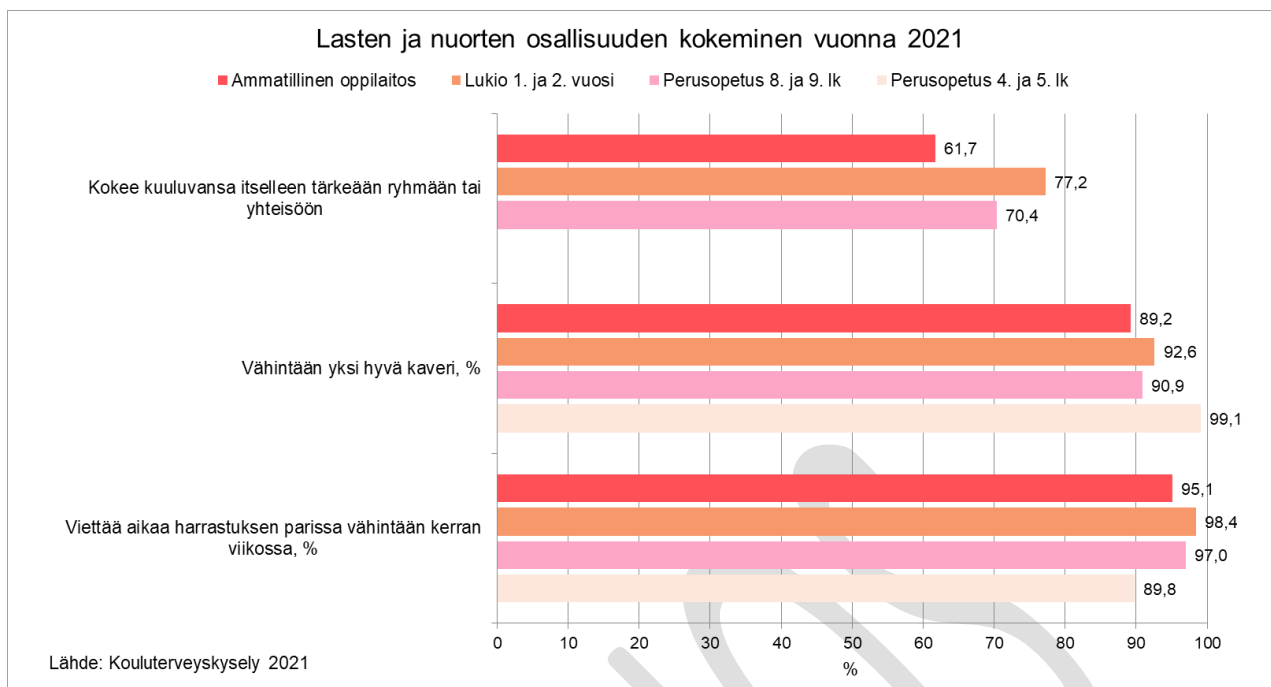
- Suurin osa lapsista ja nuorista kokee, että keskusteluyhteys vanhempiin on hyvä. Erityisesti yläkouluikäisten tyttöjen keskusteluyhteys oli kuitenkin v. 2021 huonontunut (keskusteluyhteyden hyväksi heistä koki 44 % vuonna 2019, 35 % vuonna 2021).
- Yksinäiseksi itsensä kokee 8.-9.-luokkalaisista 22% tytöistä, ja pojista 8% (lukiolaisista tytöistä 21% ja pojista 9%, ammattiopistossa opiskelevista tytöistä 28% ja pojista 11%). 4.-5.-luokkalaisista tytöistä koki yksinäisyyttä 4%, ja pojista 3%. Lähes kaikilla alakouluikäisillä on ainakin yksi hyvä ystävä, ja ylemmilläkin luokka-asteilla noin 90 %.
- Mielen hyvinvoinnin haasteet ovat lisääntyneet erityisesti tytöillä, masennusta ja ahdistusta koetaan entistä enemmän. Vuonna 2021 kouluterveyskyselyssä jo 31 % 8.-9.-luokkalaisista tytöistä ilmoitti kärsivänsä ahdistuneisuudesta (22 % vuonna 2019).
- Lastensuojelun asiakasmäärät ovat olleet laskusuunnassa, ja varhaista tukea on tarjolla aiempaa paremmin. Kasvatuksesta vastaavan päihteiden käyttö ja vakava riitely sekä perheristiriidat ovat lastensuojeluilmoitusten ja lastensuojeluasiakkuuden yleisimpiä syitä.
- Alle 15-vuotiaiden tekemistä rikoksista pahoinpitelyt, ryöstöt ja vahingonteot vähenivät jonkin verran vuonna 2020. Näpistyksissä oli kasvua. Kaiken kaikkiaan nuorten tekemien rikosten määrä on ollut tarkastelujaksolla 2017–2020 kasvussa.

Koulunkäynti suurimmalle osalle mieluista, syrjinnän ja häirinnän kokemuksia on silti monella

- Espoolaisissa suomenkielisissä kouluissa vieraskielisten oppilaiden osuus v. 2020 oli 22,7 %. Vieraskielisten osuus tehostetussa tuessa oli 51 %, ja erityisen tuen oppilaisissa 36,5 %.
- Espoolaiset lapset ja nuorten pitävät koulunkäynnistä, ja tukea hyvinvointiin on kouluissa tarjolla.
- Koulukiusaaminen on pysytellyt 5–7 % tasolla perusopetuksessa Kouluterveyskyselyn mukaan. Hyvinvointikartan vastauksissa jopa 15 % 5.-luokkalaisista ilmoitti tullessa kiusatuksi eskarissa, koulussa tai kotona.
- Seksuaalinen häirintä nousi huolestuttaviin lukemiin v. 2021 kouluterveyskyselyssä, jonka mukaan 48 % 8.-9.-luokkalaisista tytöistä on vuoden aikana kokenut seksuaalista ehdottelua tai ahdistelua (lukiolaisista tytöistä 52%), ja seksuaalista väkivaltaa 12 %.

- Monikielisten nuorten keskuudessa kiusatuksi tulemisen kokemukset ovat olleet yleisempiä kuin suomenkielisillä. Syrjinnästä kasvojen piirteiden, ihonvärin, vammaisuuden, pitkäaikaissairauden, sukupuolen, seksuaalisen suuntautuneisuuden, kielen, taustan, perheen, kodin taloudellisen tilanteen tai asuinpaikan vuoksi kertoo 21 % yläkoulun 8.-9. luokkien pojista ja 34 % tytöistä.
- Koulujen työrauha koetaan aiempaa paremmaksi, ja kokemus opettajalta saadusta oikeudenmukaisesta kohtelusta oli noussut.
- Alakoulussa koetaan osallisuutta enemmän kuin yläkoulussa, mutta v. 2021 osallisuuden kokemus on vähentynyt myös alakoulussa. Alakoulussa koulun asioiden suunnitteluun on osallistunut 46 % oppilaista (vuonna 2019 52 %). Yläkoulussa vaikutusmahdollisuutensa kokee hyväksi 7 % tytöistä ja 17 % pojista.

Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin tilaa on tarkasteltu pääasiassa vuoden 2021 kouluterveyskyselyn tulosten pohjalta. Lisäksi on käytetty Hyvinvointikartan 2020 ja sosiaali- ja terveystoimen sekä sivistystoimen tilastoja ja FinLapset 2020 tutkimuksen tuloksia.

6.2 Työikäisten hyvinvointi

TYÖIKÄISET (taitetaan tietolaatikkoon)

- Espoolaisista 176 813 henkeä eli 60 % oli työikäisiä 20–64-vuotiaita vuoden 2020 lopussa
- Naisten (49,1 %) ja miesten (50,9 %) osuus työikäisistä oli lähes yhtä suuri
- Vieraskielisiä työikäisiä oli 38 812 henkeä eli 22 %
- Vieraskielisten osuus työikäisistä on noussut kymmenessä vuodessa 11 prosenttiyksikköä
- Valtaosa, 72 %, espoolaisista työikäisistä asuu perheissä
- Työikäisistä espoolaisista 84 % oli suorittanut jonkin perusasteen jälkeisen tutkinnon
- Ylemmän korkeakoulututkinnon tai tutkijakoulutusasteen suorittaneita oli 27 % työikäisistä
- Väestöennusteen mukaan vuonna 2030 työikäisiä 20–64-vuotiaita espoolaisia on 203 100 eli 60 % väestöstä. Vieraskielisiä 20–64-vuotiaita on 60 920 eli 30 % ikäryhmästä.

Espoolaiset työikäiset ovat usealla indikaattorilla tarkasteltuna keskimääräistä terveempiä, mutta väestöryhmittäin tarkasteltuna havaitaan eroja hyvinvoinnissa ja terveydessä. Seuraavat tulokset koskevat pääosin työikäisiä 20–64-vuotiaita.

Koronaepidemiolla on todennäköisesti ollut vaikutusta siihen, että useat koettua hyvinvointia kuvaavat indikaattorit osoittavat hyvinvoinnin heikentyneen.

Työikäiset ovat keskimääräistä terveempiä

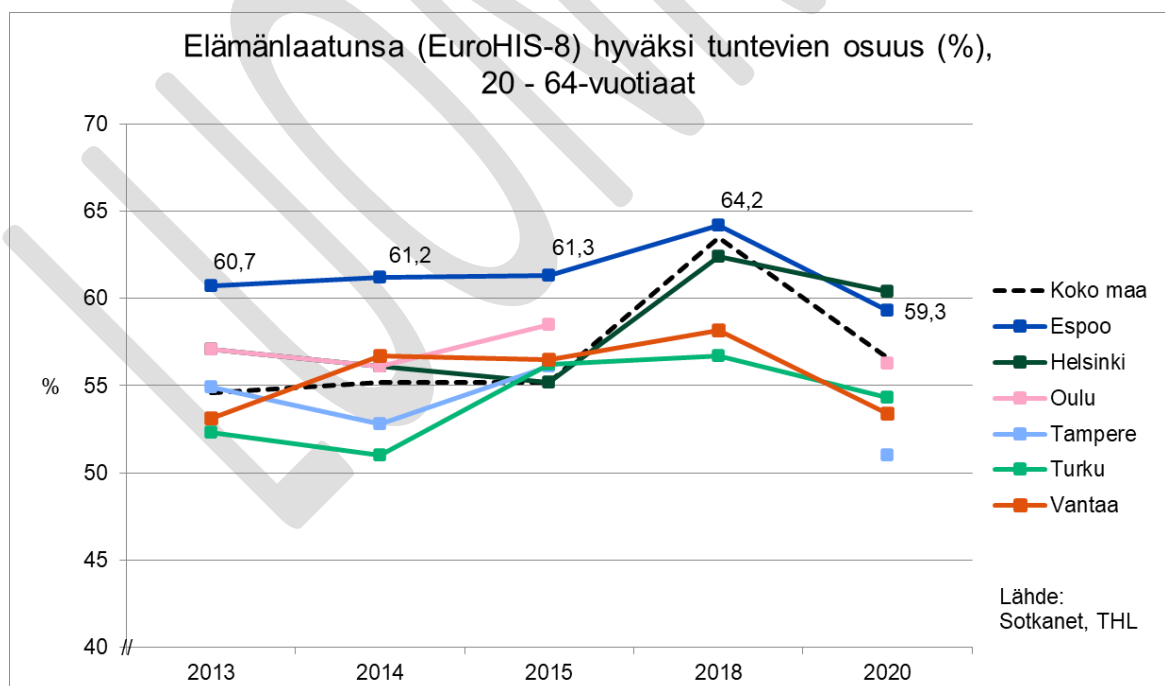
- Yli 50 000 asukkaan kaupungeista terveimmät asukkaat ovat Espoossa, Helsingissä ja Vantaalla (THL, sairastavuusindeksi 2014–2016). Espoossa ainoastaan syöpäindeksi on maan keskiarvoa (100) korkeammalla tasolla (104,8).
- Lääkekorvauksia saaneiden osuus on keskimääräistä pienempi. Diabeteslääkitystä, depressiolääkitystä ja mielenterveysperustaisesti sairauspäivärahaa saaneiden osuudet ovat hieman nousseet, mutta ovat koko maan keskiarvon alapuolella ja kuusikkokuntien pienimmät. Kasvua on tapahtunut kaikissa kuusikkokunnissa. (Kelan tilastot)
- Lihavuus on yleistynyt, sillä vuonna 2020 lihavien osuus oli 20 %, kun se vuonna 2018 oli 17 %. Lihavuus on lisääntynyt muissakin kuusikkokunnissa.¹ Naisten ja miesten välillä ei ole merkittävää eroa lihavuudessa (kehon painoindeksi BMI $\geq$ 30 kg/m²) pääkaupunkiseudun kunnissa.²

Työkykynsä kokee heikentyneeksi reilu viidennes ja osuus on kasvanut

- Työkykynsä heikentyneeksi arvioi 22 % vuonna 2020, kun vuonna 2018 vastaava luku oli 18 %. Osuus on kasvanut kaikissa kuusikkokunnissa, joista Espoon osuus on edelleen pienin.¹
- Työkyvyttömyyseläkettä saavia on keskimääräistä vähemmän.¹

Enemmistö kokee elämänlaatunsa ja terveytensä hyväksi, mutta osuus on pienentynyt

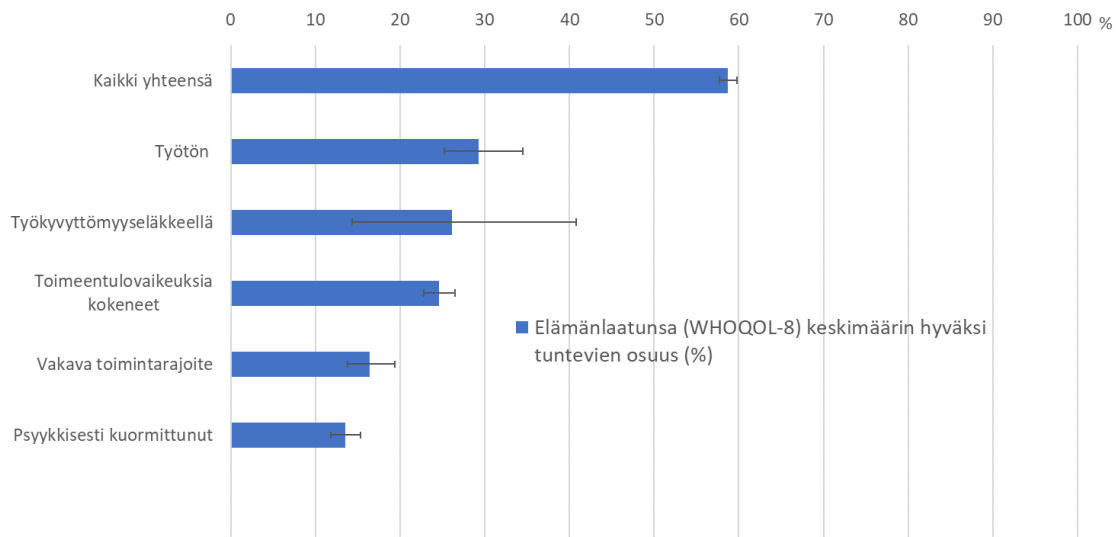
- Työikäisistä espoolaisista 59 % (2020) kokee elämänlaatunsa keskimäärin hyväksi. Osuus on pienentynyt vuodesta 2018 (64 %), kuten muissakin kuusikkokunnissa.¹

- Monet riskitekijät, kuten psyykinen kuormittuneisuus, vakava toimintarajoite, toimeentulovaikeudet ja työttömyys, ovat yhteydessä heikompaan elämänlaadun kokemiseen pääkaupunkiseudun kunnissa.²

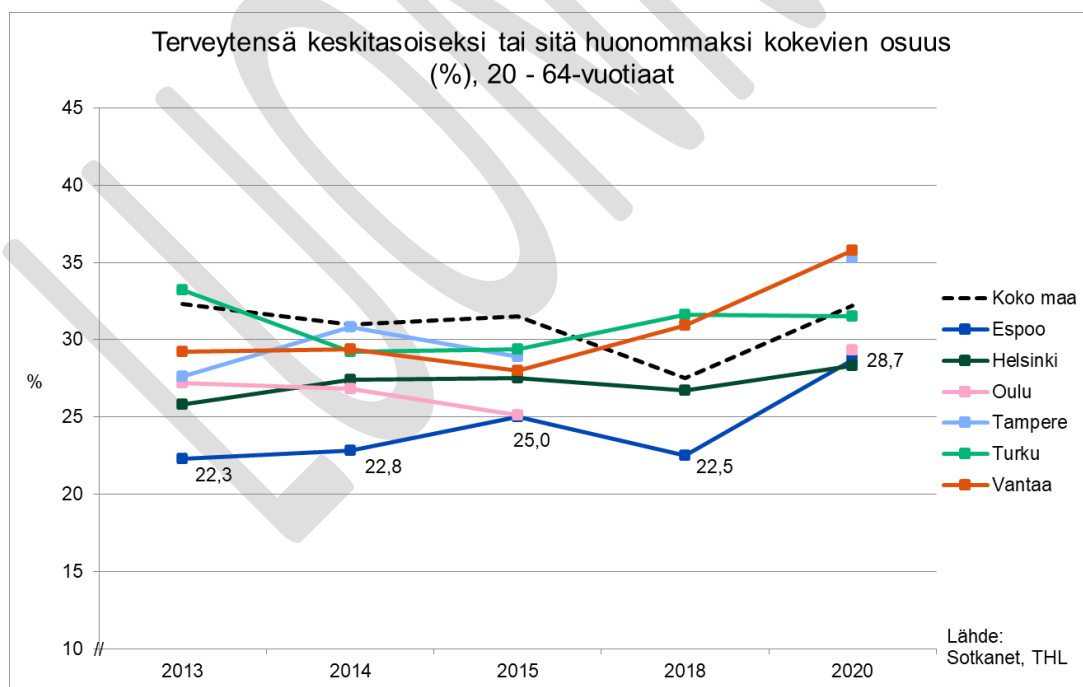
Elämänlaatunsa keskimäärin hyväksi tuntevien ikävakioitu osuus (%) pääkaupunkiseudulla eräiden riskitekijöiden mukaan.

Lähde: Pääkaupunkiseudun hyvinvointikysely 2021

- Espoossa 29 % työkäisistä kokee terveytensä keskitasoiseksi tai heikoksi, mikä on aiempaa selvästi suurempi osuus (v. 2018, 23 %).¹ Koulutustasolla ja koetulla terveydellä on vahva yhteys: pääkaupunkiseudulla perus- ja keskiasteen koulutuksen suorittaneista yli 20-vuotiaista terveytensä keskitasoiseksi tai heikoksi kokee jopa 40–45 %, mutta korkea-asteen tutkinnon suorittaneista vain vajaa 25 %.²

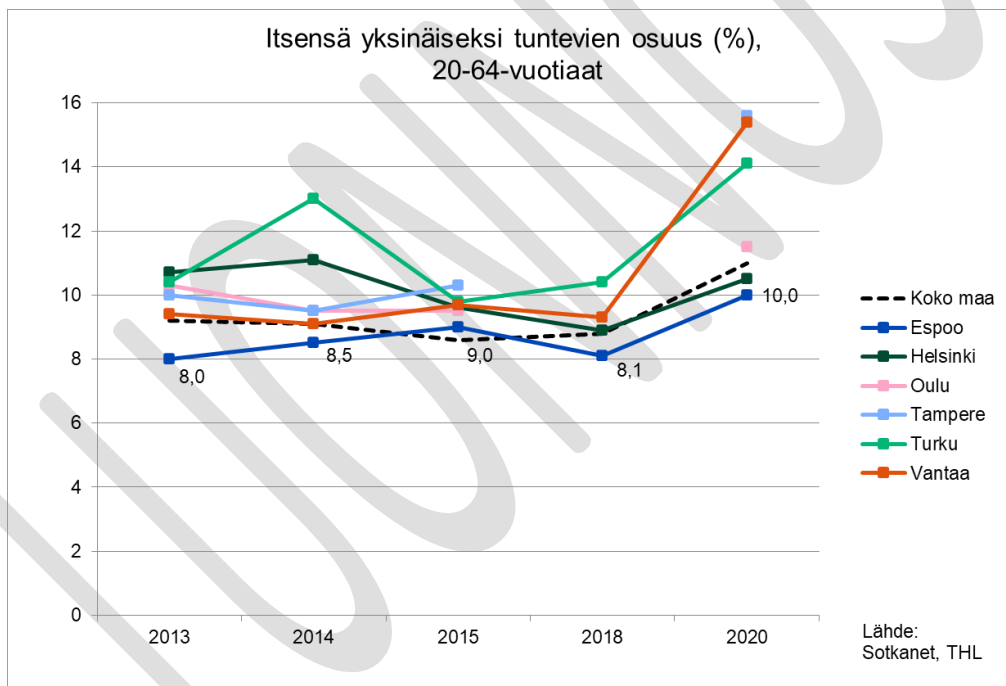
Koronaepidemia on lisännyt uupumuksen tunnetta

- Uupumisen lisääntymistä koronan vuoksi on kokenut Espoossa 49 %, Helsingissä 53 %, Vantaalla 46 % ja Kauniaisissa 44 %. Naiset ovat kokeneet uupumista huomattavasti useammin kuin miehet. Kaikissa kuusikkokunnissa naisista huomattavasti suurempi osuus kuin miehistä on kokenut uupumuksen lisääntyneen koronan vuoksi.²

- Psykkisesti merkittävästi kuormittuneiden osuus on 13 % 20–64-vuotiailla ja pysynyt samalla tasolla verrattuna vuoteen 2018.¹

Osallisuuden kokemus on lähellä pääkaupunkiseudun keskiarvoa

- Espoolaisilla yli 20-vuotiailla osallisuuden kokemus on 75,7 pistettä osallisuusindikaattorin asteikolla 0–100. Keskiarvo on hyvin lähellä pääkaupunkiseudun keskiarvoa (74,9), kuten myös Helsingissä. Kauniaisissa keskiarvo on jopa 80,9, mutta Vantaalla se jää huomattavasti keskiarvon alle (72,6 pistettä). Helsingissä, sekä koko pääkaupunkiseudun yhteisessä tuloksessa, naisten osallisuuden kokemus on miehiä suurempi. Espoossa ja Vantaalla sukupuolten välinen ero ei ole tilastollisesti merkitsevää. Kauniaisissa ei ole eroja sukupuolten välillä.²
- Yksinäiseksi itsensä tuntee 10 % 20–64-vuotiaista espoolaisista, joka on enemmän kuin vuonna 2018 (8 %). Kuusikkokunnista eniten yksinäisyys on lisääntynyt Turussa, Tampereella ja Vantaalla.¹

Elintapojen osalta positiivista kehitystä on tapahtunut tupakoinnin vähenemisessä. Koulutusryhmien välillä on kuitenkin suuret erot.

- Päivittäin tupakoivien työikäisten osuus on pienentynyt (2020: 10 %, 2018: 7 %).¹ Yli 20-vuotiaiden miesten ja naisten välillä on selkeä ero tupakoinnissa (miehet: 8 %, naiset: 5 %).² Pääkaupunkiseudun kunnissa yleisintä päivittäinen tupakkatuotteiden tai sähkösavukkeiden käyttö on perusasteen koulutuksen käyneillä (miehet: 25 %, naiset: 20 %), toiseksi yleisintä keskiasteen koulutuksen käyneillä (miehet: 18 %, naiset: 12 %) ja vähäisintä korkeakoulutetuilla (miehet: 8 %, naiset: 4 %).²
- Nuuskan käyttö on yleistynyt 20–64-vuotiailla espoolaisilla (2020: 4 %, 2018: 2 %).¹

Miehet käyttävät alkoholia liikaa useammin kuin naiset. Myös alkoholin käytössä on eroja koulutusryhmien välillä.

- Alkoholia liikaa käyttävien työikäisten osuus on edelleen suuri (2020: 25 %, 2018: 24 %). Espoossa osuus on kuitenkin koko maata (2020: 30 %) pienempi ja kuusikkokuntien matalin.¹ Miehet käyttävät alkoholia liikaa huomattavasti useammin kuin naiset ja juovat myös useammin humalahakuisesti.² Pääkaupunkiseudun kunnissa korkeasti koulutetut käyttävät muita harvemmin alkoholia liikaa.²

Kasviksia ja hedelmiä riittävästi käyttävien osuus on pienentynyt. Naisten osuus on huomattavasti miehiä suurempi. Ero on suuri myös koulutustasojen välillä.

- Kasviksia ja hedelmiä ravitsemussuosituksen mukaisesti käyttävien työikäisten osuus on pienentynyt (2020: 32,4 % ja 2018: 38,1 %).¹ Osuus on huomattavasti suurempi espoolaisilla naisilla (43 %) kuin miehillä (27 %).² Myös koulutustasolla on selkeä yhteys, sillä pääkaupunkiseudun kunnissa perusasteen suorittaneilla miehillä osuus on 19 % ja korkeakoulutetuilla miehillä 34 %.² Vastaavat osuudet ovat naisilla 26 % ja 51 %.

Yli puolet espoolaisista työikäisistä liikkuu liian vähän.

- Terveysliikuntasuositusten mukaisesti liian vähän liikkuvien osuus on Espoossa 57 %. Myös muissa kuusikkokunnissa enemmistö työikäisistä liikkuu liian vähän. Helsingissä osuus on 54 % ja Vantaalla peräti 64 %. Koko maassa osuus on 59 %.¹ Matala koulutus on yhteydessä vähäiseen liikkumiseen.²

Työikäisten tulokset perustuvat pääasiassa

- ¹THL:n FinSote 2020 tutkimuksen tuloksiin (20–64-vuotiaat), josta saadaan seurantatietoa. Pienen otoskoon vuoksi vuoden 2020 tuloksia Espoon osalta ei ole mahdollista tarkastella alueittain tai koulutusryhmittäin.
- ²Pääkaupunkiseudun hyvinvointikyselyyn 2021 (yli 20-vuotiaat). Hyvinvointikertomusta kootessa ei ollut vielä käytettävissä 20–64-vuotiaisiin rajattua tietoa, tai Espoon eri alueiden osalta. Koulutusluokkien mukaista tietoa oli saatavilla pääkaupunkiseudun kuntien tasolla.

6.3 Ikääntyneiden hyvinvointi

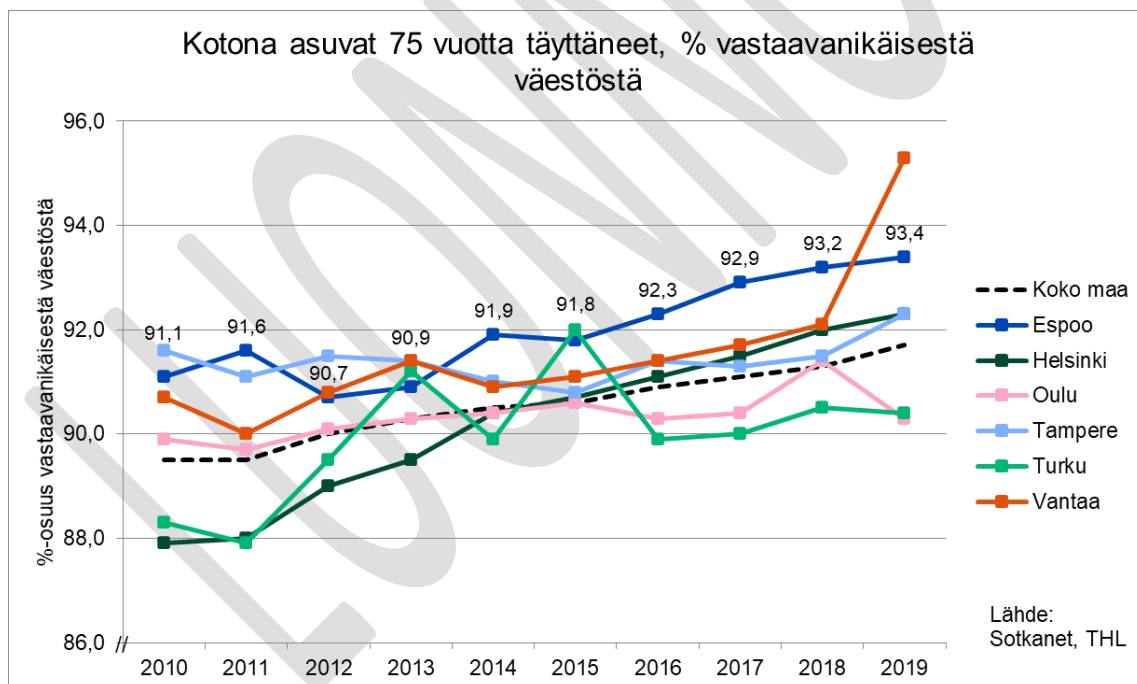
IKÄÄNTYNEET (taitetaan tietolaatikkoon)

- Espoolaisista 44 039 henkeä eli 15 % oli 65 vuotta täyttäneitä vuoden 2020 lopussa
- * 65–74-vuotiaita oli 25 563
- * 75 vuotta täyttäneitä oli 18 476
- Ikääntyneistä 4 % on vieraskielisiä, eniten venäjän- ja vironkielisiä.
- Ikääntyneiden koulutustaso on korkeampi kuin Suomessa keskimäärin
- 65 vuotta täyttäneiden osuus on kuuden suurimman kaupungin alhaisin, mutta kasvaa nopeasti.
- Väestöennusteen mukaan vuonna 2030 Espoossa on
- * 65–74-vuotiaita 28 540 eli 8 % väestöstä, vieraskielisiä 3 340 eli 12 % ikäryhmästä
- * 75 vuotta täyttäneitä 30 620 eli 9 % väestöstä, vieraskielisiä 1 360 eli 4 % ikäryhmästä

Espoolaisten ikääntyneiden toimintakyky ja terveys ovat keskimäärin paremmat verrattuna koko maan vastaavan ikäisiin. Ihmiset ovat kuitenkin iäkkäinä erilaisimpia keskenään kuin missään muussa elämänvaiheessa. Espoon väestö ikääntyy voimakkaasti ja ikääntyneiden lukumäärä kasvaa. Oleellista tulee olemaan hyvinvointia ja terveyttä edistävän ja ennaltaehkäisevän toiminnan varmistaminen, jotta mahdollisimman moni ikääntynyt voi elää itsenäistä ja aktiivista elämää ja raskaampien palvelujen tarvetta ei tule lainkaan tai se siirtyy myöhemmäksi.

Suurin osa 75 vuotta täyttäneistä espoolaisista asuu kotona arkiaskareiden haasteista huolimatta.

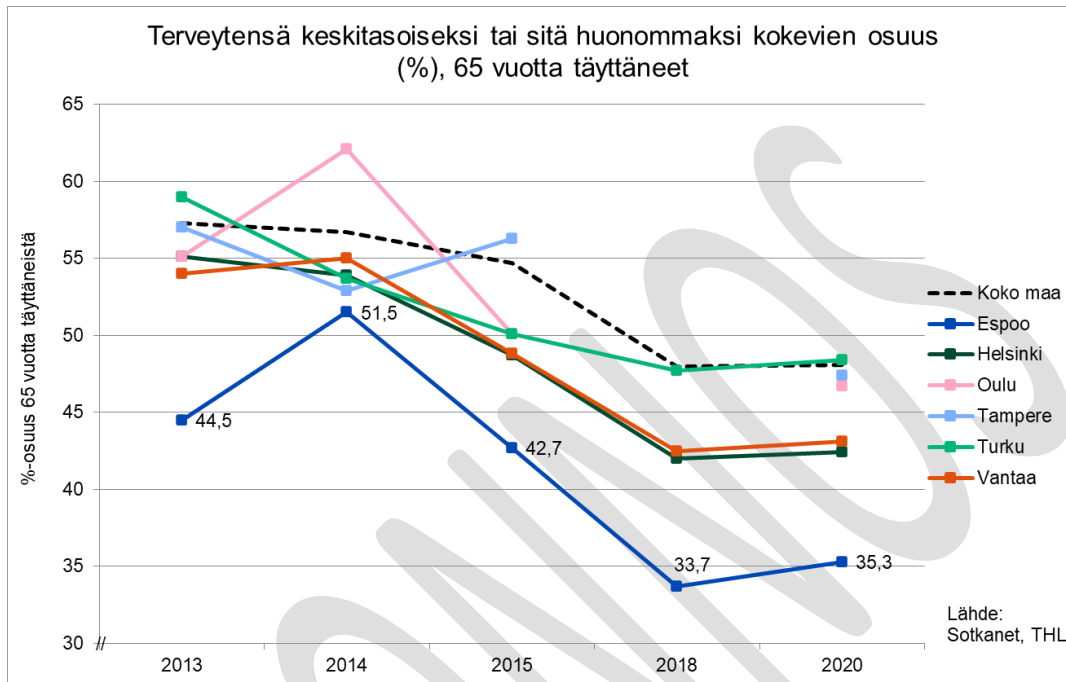
- Suurin osa yli 75-vuotiaista espoolaisista käyttää peruspalveluja ja vain pieni osa ikääntyneistä tarvitsee varsinaisia vanhustal palveluja, kuten kotihoitoa tai pitkäaikaishoitoa.
- Espoossa kotona asuu 75 vuotta täyttäneistä 93 prosenttia. Osuus on korkeampi kuin muissa kuusikkokunnissa ja koko maassa, ja on kasvanut viime vuosina. Kotona asuvien ikääntyneiden suuri osuus kertoo muun muassa ikääntyneiden toimintakyvystä ja toisaalta kotiin vietävien palvelujen kehittymisestä. Valtaosa ikääntyneistä haluaa asua kotonaan toimintakyvyn heikkenemisestä ja avuntarpeesta huolimatta. Yksin asuu Espoossa harvempi 75 vuotta täyttänyt (52 %) kuin muissa kuusikkokunnissa tai koko maassa.

- Suurella osalla iäkkäistä on vaikeuksia tai ongelmia, jotka hankaloittavat päivittäisestä elämästä ja arkiaskareista selviämistä. Pääkaupunkiseudun asukkaista vakava toimintarajoite (vaikeuksia suoriutua ainakin yhdestä päivittäisen elämän toimesta, kuten lehden lukeminen, muistin toiminta) on 30 prosentilla 75 vuotta täyttäneistä ja 50 prosentilla 85 vuotta täyttäneistä. Espoon, Helsingin ja Vantaan välillä ei ole suuria eroja.²

Espoolaiset 65 vuotta täyttäneet ovat terveempiä kuin vastaavan ikäiset muissa kuusikkokunnissa ja koko maassa.

- Erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettujen osuus espoolaisista 65 vuotta täyttäneistä on 55 prosenttia. Osuus on kuusikkokuntien matalimpia, ja pienempi kuin koko maassa. Osuus on viime vuosina pysynyt samalla tasolla. ¹
- Oman terveytensä keskitasoiseksi tai sitä huonommaksi kokee hieman yli kolmannes 65 vuotta täyttäneistä, ja osuus on pienempi kuin muissa kuusikkokunnissa tai koko maassa. Osuus on hieman kasvanut vuodesta 2018, mutta on huomattavasti pienempi kuin sitä aiemmin. ¹

- 65 vuotta täyttäneiden kuolleisuus on Espoossa alhaisempi kuin muissa kuusikkokunnissa tai koko maassa.

Elintapoihin tulisi kiinnittää huomiota. Alkoholia käyttää liikaa hieman useampi kuin joka kolmas yli 65-vuotta täyttänyt.

- Alkoholia liikaa käyttäviä on espoolaisista 65 vuotta täyttäneistä hieman useampi kuin joka kolmas. Osuus on kuusikkokuntien matalimpia, mutta hieman korkeampi kuin koko maassa. Osuus on pienentynyt vuodesta 2018. ¹

Tupakoivien yli 65-vuotta täyttäneiden espoolaisten osuus on kasvanut.

- Päivittäin tupakoivien 65 vuotta täyttäneiden osuus (8 %) on Espoossa kuusikkokuntien korkeimpia ja korkeampi kuin koko maassa. Osuus on kasvanut vuodesta 2018. ¹

Kasvien ja hedelmien käyttö on hieman lisääntynyt.

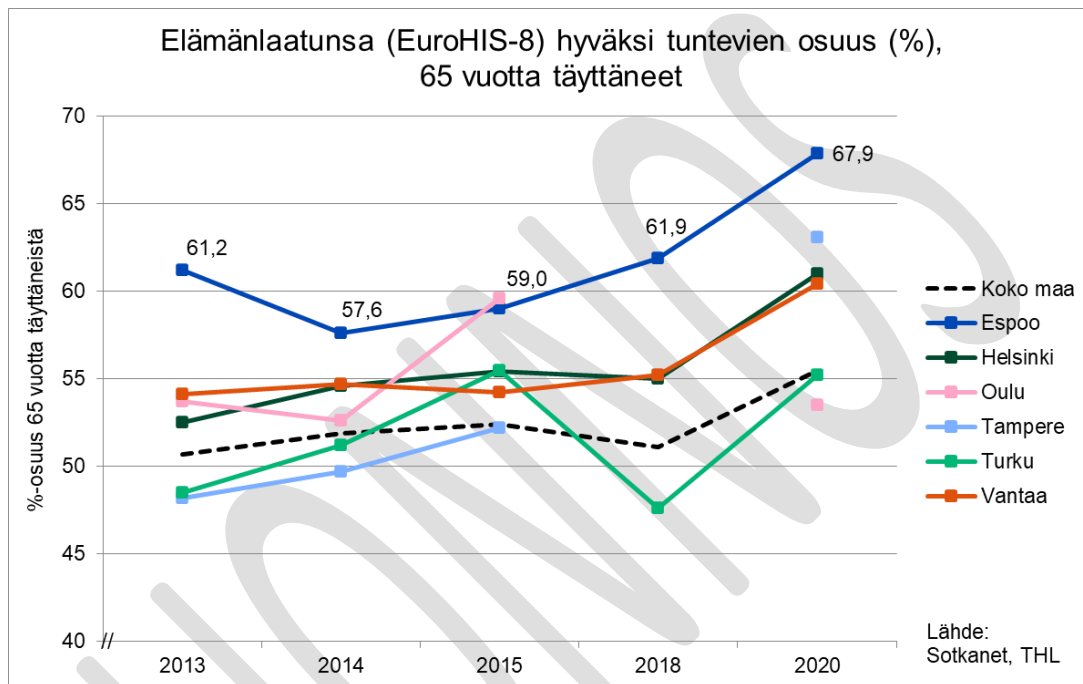
- Kasviksia ja hedelmiä ravitsemussuositusten mukaisesti käyttävien osuus on Espoossa (47 %) korkeampi kuin muissa kuusikkokunnissa tai koko maassa. Osuus on hieman kasvanut vuodesta 2018. ¹

Yli 80-vuotta täyttäneistä vain 15 % liikkuu riittävästi.

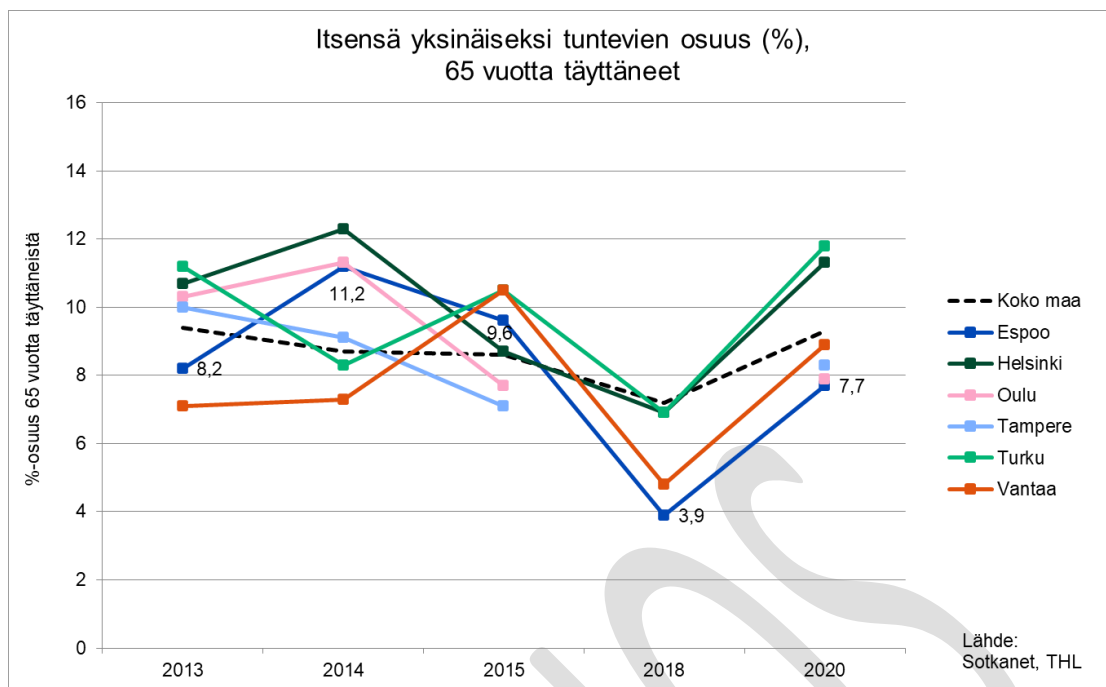
- Pääkaupunkiseudun 65–79-vuotiaista hieman yli kolmasosa liikkuu suositusten mukaan riittävästi, 80 vuotta täyttäneistä vain 15 prosenttia. ²

Suuri osa 65 vuotta täyttäneistä tuntee elämänlaatusa hyväksi ja harva tuntee itsensä yksinäiseksi

- Kaksi kolmesta espoolaisesta 65 vuotta täyttäneestä tuntee elämänlaatusa hyväksi. Osuus on suurempi kuin koko maassa tai muissa kuusikkokunnissa, ja se on kasvanut vuodesta 2018. ¹

- Aktiivisesti järjestötoimintaan tai vastaavaan (kuten kerhon, yhdistyksen tai harrastusryhmän toimintaan) osallistuvien osuus espoolaisista 65 vuotta täyttäneistä on 29 prosenttia. Osuus on samalla tasolla kuin muissa kuusikkokunnissa, mutta hieman matalampi kuin koko maassa. Osuus on hieman pienentynyt vuodesta 2018. ¹
- Itsensä yksinäiseksi tuntevia 65 vuotta täyttäneitä on Espoossa harvempi kuin joka kymmenes, vähemmän kuin koko maassa tai muissa kuusikkokunnissa, mutta koronapandemia on saattanut vaikuttaa osuuden kasvuun vuoteen 2018 verrattuna. Yksinäisyyteen vaikuttavat useat ulkoiset tekijät, kuten puutteet sosiaalisissa suhteissa sekä oma toimintakyky. Vastaavasti yksinäisyys voi heikentää terveydentilaa ja olla riskitekijänä syrjäytymiselle. ¹

Ikääntyneiden tulokset perustuvat pääasiassa:

- ¹ THL:n FinSote 2020 tutkimukseen
- ² Pääkaupunkiseudun hyvinvointikyselyyn 2021

7 Valtuustokauden painopisteet ja tavoitteet

Valtuustokauden hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen painopisteet on muodostettu ikäkausittaisen hyvinvointityön ohjausryhmien yhteistyössä huomioiden Espoo tarinan valtuustokauden tavoitteet. Painopisteet on hyväksytty poikkihallinnollisessa Hyvinvoinnin, terveyden ja osallisuuden edistämisen ohjausryhmässä.

Lasten, nuorten ja lapsiperheiden, työikäisten ja ikääntyneiden hyvinvointityön toimenpiteet kuvataan tarkemmin kunkin ikäryhmän erillisessä hyvinvointisuunnitelmassa. Eri väestöryhmien tarpeet huomioidaan toimenpiteiden toteutuksessa.

Valtuustokauden painopisteet

1. Edistämme osallisuutta ja yhdenvertaisuutta
2. Tuemme mielen hyvinvointia
3. Kehitämme viihtyisiä, turvallisia ja aktiivisuuteen kannustavia asuin ympäristöjä
4. Vahvistamme eri toimijoiden yhteistyötä asukkaiden hyvinvoinnin tukemiseksi
5. Edistämme
  - lasten ja nuorten hyvää arkea
  - työikäisten työ- ja toimintakykyä
  - ikääntyvien hyvinvointia ja toimintakykyä
  - vieraskielisten kotoutumista ja hyvinvointia

7.1 Lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvointityön tavoitteet

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman periaatteet ja tavoitteet

1. Edistämme osallisuutta ja yhdenvertaisuutta

- Lapset, nuoret ja perheet ovat aktiivisesti mukana palvelujen suunnittelussa ja kehittämisessä
- Ryhmään kuuluminen ja mahdollisuus harrastaa toteutuu kaikkien lasten ja nuorten osalta perheen sosioekonomisesta asemasta riippumatta
- Lisätään vanhemmuuden tukea nuorisoikäisten vanhemmille
- Vieraskielisten lasten, nuorten ja perheiden tarpeiden tunnistaminen ja palvelujen kohdentaminen tarpeen mukaisesti

2. Tuemme mielen hyvinvointia

- Lasta suojellaan kaikenlaiselta väkivallalta
- Lapsilla ja nuorilla on turvallinen ja viihtyisä asuinympäristö hyvinvointia tukemassa
- Lasten, nuorten ja perheiden mielen hyvinvointi vahvistuu

3. Toimimme yhdessä

- Palvelut ovat lähellä asiakasta
- Teemme palvelupoluista yhtenäiset ja toimintaamme ohjaa yhteensovittava työskentely
- Varhaiskasvatuksessa ja opetuksessa tehdään tavoitteellista ja yhteisöllistä hyvinvointityötä.

7.2 Työikäisten hyvinvointityön tavoitteet

Työikäisten hyvinvointisuunnitelman tavoitteissa ja toimenpiteissä huomioidaan yllä kuvatut painopisteet.

Työikäisten hyvinvointityön tavoitteita on kolme ja jokaiselle tavoitteelle on muodostettu 7–13 toimenpidettä. Toimenpiteet ja mittarit on kuvattu työikäisten hyvinvointisuunnitelmassa.

1. Työikäisille espoolaisille on tarjolla mahdollisuuksia ja tukea hyvinvointia edistäviin elintapoihin
2. Työelämän ulkopuolella olevien hyvinvointiin tarjotaan tukea ennaltaehkäisevästi ja varhaisessa vaiheessa
3. Työikäinen espoolainen saa tarvitsemansa palvelun sujuvasti (työllisyys, sote, järjestöt, liikunta- ja kulttuuri)

7.3 Ikääntyneiden hyvinvointityön tavoitteet

Ikääntyneiden hyvinvointityön tavoitteita on 6 ja niille on asetettu toimenpiteitä. Toimenpiteet on kuvattu Täyttä elämää ikääntyneenä -suunnitelmassa (Suunnitelma Espoon ikääntyneen väestön hyvinvoinnin tukemiseksi 2022–2025).

1. Ikääntyneiden hyvinvointia edistävä toiminta on tavoitteellista ja siihen on helppo osallistua
2. Ikääntyneet osallistuvat ja vaikuttavat
3. Viestintä, ohjaus ja neuvonta toimivat ja tavoittavat ikääntyneet
4. Teknologia ja sähköiset palvelut auttavat arjessa ja edistävät osallisuutta
5. Esteetön elinympäristö tukee itsenäistä elämää
6. Ikääntyneet asuvat turvallisesti ja toimintakykyisinä kotona

8 Hyvinvointia tukevat suunnitelmat ja ohjelmat

Asumisen ja maankäytön periaatteet 2022–2025

Ohjelman valmistelussa otetaan huomioon valtuuston hyväksymä Espoo -tarina ja Espoon arvot asukas- ja asiakaslähtöisyydestä, vastuullisesta edelläkävijyydestä ja oikeudenmukaisuudesta. Ohjelman osa-alueet sisältävät maanhankinnan ja -luovutuksen keinot, asuntotuotannon määrälliset tavoitteet, erilaisia asumistarpeita vastaavan asuntotarjonnan, asuntoalueiden tasapainoisen kehittymisen edellytykset, maankäyttösopimusten periaatteet sekä asumisen ekologisen kestävyysnäkökulmat. Ohjelma valmistellaan valtuuston hyväksyttäväksi keväällä 2022.

Ilmastomuutoksen torjunnan tiekartta

Yksi Espoon valtuustokauden tavoitteista on saavuttaa hiilineutraalius vuoteen 2030 mennessä. Kaupungille laaditaan ilmastomuutoksen torjunnan tiekartta, joka kuvaa Espoon kaupungin oman sekä kumppaneiden ja asukkaiden kanssa tehtävän yhteistyön hiilineutraaliustavoitteen saavuttamiseksi. Tiekartta pohjautuu Kestävän energian ja ilmaston toimintasuunnitelmaan (Sustainable Energy & Climate Action Plan, SECAP) ja Kestävä Espoo-ohjelmaan. Tiekartan pääperiaatteet tuodaan valtuuston päätettäväksi vuoden 2022 aikana. Jatkossa tiekartan toteutumista tarkastellaan ja arvioidaan sen toimenpiteiden riittävyttä suhteessa hiilineutraaliustavoitteeseen sekä asetetaan puuttuvat toimet tavoitteen saavuttamiseksi.

Espoo Liikkuu 2030

Espoo Liikkuu 2030 -visiossa on peilattu nykytilaa ja toimenpiteitä kestävä kehityksen ja kansainvälistyvän toimintakentän näkökulmasta. Tavoitteena on, että kaikilla on mahdollisuus osallistua ja yhtyä liikunnasta kumpuavaan ja sen tuomaan hyvinvointiin. Liikuntalaisissa liikunta on kaikkea terveyttä ja hyvinvointia edistävää arki-, kunto- ja harrasteliikuntaa.

Espoo liikkuu 2030-vision mukaan espoolaiset ovat terveempiä, hyvinvoivia ja maamme aktiivisimpia liikkujia. Espoossa toteutuu harrastustakuu, liikunta on keskeinen osa kuntalaisten hyvinvointia ja arvokas osa vapaa-aikaa. Liikunnan ja urheilun arvostus on hyvä, ja yhteistyötä tehdään sekä seurojen kanssa että organisaation sisällä yli toimialojen.

Kaavoitusohjelma

Yleiskaavoituksella varaudutaan väestön kasvuun, luodaan edellytykset elinkeino- ja yritystoiminnan kehittämiseksi sekä edistetään palvelujen, työpaikkojen ja vapaa-ajan alueiden hyvää saavutettavuutta eri väestöryhmien kannalta. Kaavoitusohjelmassa kuvataan valtuustokauden maankäytölliset painotukset ja suunnittelualueet. Lisäksi kaavoitusohjelmassa tuodaan esiin maankäytön suunnitteluun vaikuttavia tekijöitä ja kaupungin muutoksen ajureita. Kaavoitusohjelman hyväksyy kaupunginhallitus. Valtuustokauden 2021–2025 ohjelma on valmistelussa.

Kotouttamisohjelma

Lain mukaan kunnan on laadittava kotoutumisen edistämiseksi kotouttamisohjelma, joka hyväksytään kunnanvaltuustossa ja jota tarkistetaan vähintään kerran neljässä vuodessa. Tarkoituksena on tukea ja edistää kotoutumista ja maahanmuuttajan mahdollisuutta osallistua aktiivisesti suomalaisen yhteiskunnan toimintaan. Lisäksi ohjelmalla edistetään tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä myönteistä vuorovaikutusta eri väestöryhmien kesken.

Valtuustokauden 2021–2025 yhtenä tavoitteena on, että Espoo on Suomen paras kotouttaja. Kotouttamisohjelma valmistellaan valtuuston hyväksyttäväksi keväällä 2022.

KulttuuriEspoo 2030

KulttuuriEspoo 2030 -ohjelma on kaupunkitasoinen ohjelma, jonka valtuusto on hyväksynyt vuonna 2015. Ohjelma on päivitetty tammikuussa 2022. Se pohjautuu vahvasti Espoo-tarinaan ja yhteiskehittämiseen asiantuntijoiden, järjestöjen ja kuntalaisten kanssa. KulttuuriEspoo 2030 -ohjelma on poikkihallinnollinen, ja sen tarkoituksena on edistää yhteistyötä niin kaupungin sisällä kuin kuntalaisten ja kumppaneidenkin kanssa. Yhtenä ohjelman toimenpiteistä kaupunkiympäristö lisää asukkaiden hyvinvointia.

Luontoliikuntaohjelma

Luontoliikunta lisää hyvinvointiamme kokonaisvaltaisesti. Ulkoilu vaikuttaa positiivisesti terveyteemme, kun fyysinen aktiivisuutemme lisääntyy. Hyvinvointivaikutukset ovat sitä merkityksellisempiä, mitä useammin luontokokemuksen saavuttaa. Ohjelmaan sisältyy mm. luontoliikunnan kehittäminen liikuntapalveluissa, lähiliikuntapaikkaohjelma, esteettömyyden ja ulkoliikuntapaikkojen kehittäminen, yhteistyö kulttuuripalveluiden kanssa, sekä Health&Greenspace-hanke (2019–2022) jossa kehitetään kaupungin sini-viherrakenteen suunnittelua ja hoitoa niin, että viher- ja virkistysalueet edistävät kaupunkilaisten terveyttä ja lieventävät ympäristön aiheuttamia terveyshaittoja.

Poikkihallinnolliset kehitysohjelmat 2021–2025

Poikkihallinnolliset kehitysohjelmat ovat yhteistyöalustoja, joissa kehitetään kokeillen ja pilotoiden innovatiivisia ratkaisuja Espoo-tarinan mukaisesti yhdessä kumppanien kanssa. Työn vaikuttavaan toteutukseen haetaan ulkoista rahoitusta kansallisista lähteistä ja EU-ohjelmista. Valtuustokauden kehittämisohjelmia ovat Elinvoimainen Espoo, Kestävä Espoo, Tapahtumien yhteisöllinen Espoo sekä Hyvinvoiva Espoo (kts. 2.2).

Pyöräilyn edistämisen ohjelma 2013–2024

Espoon kaupungin tavoitteena on nostaa pyöräilyn osuutta liikkumisessa. Pyörämatkojen kulkumuoto-osuutta halutaan nostaa 15 %:iin vuoteen 2024 mennessä. Ohjelmaan on koottu 21 toimenpidettä, jotka kohdentuvat mm. liikennejärjestelmän, laatureittien, sujuvien ja turvallisten reittien, asemien saavutettavuuden ja viestinnän kehittämiseen. Pyöräilyn tavoiteverkkoa 2050 toteutetaan pitkäjänteisesti, ja se tapahtuu eri tilanteissa eri tavoin.

Turvallisuussuunnitelma

Turvallisuussuunnitelmassa kuvataan Espoon turvallisuuden nyky- ja tavoitetila ja haasteet sekä keskeiset turvallisuuden kehittämisen painopistealueet. Tämän lisäksi siinä esitetään Espoossa tehtävän turvallisuustyön päätoimintalinjat, ja keskeiset valtuustokauden tavoitteet, mittarit, keinot ja seuranta. Turvallisuussuunnitelma 2022–2025 on valmistelussa.

Viheralueohjelma

Espoon toinen viheralueohjelma kohdentuu vuosille 2018–2026. Uuden ohjelman tavoitteena on selvittää Espoon kaupungin viherpalveluverkon nykytilaa ja ohjata palveluverkon kehittymistä. Viheralueohjelma koostuu useista osaohjelmista, joista valmiina on nyt Espoon leikkipaikkaohjelma. Muita osaohjelmia ovat mm. Espoon koirapuisto-ohjelma, Espoon vieraslajilinjaus, Espoon rantaraitin viheralueiden hoidon linjaus, Espoon viljelypalstastrategia, Asukasyhteistyö ja lähitekeminen.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma

Suunnitelman tarkoituksena on varmistaa yhdenvertaisuus- ja tasa-arvoajattelun juurtuminen osaksi Espoon kaupungin toimintaa arvojemme mukaisesti. Kaikkien kaupunkilaisten Espoossa ei suvaita syrjintää, jolle on määritelty nollatoleranssi. Yhdenvertaisuuslain mukaan viranomaisten

tulee kaikessa toiminnassa edistää yhdenvertaisuutta tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti. Nykyinen suunnitelma on parhaillaan päivitettävänä.

YK:n kestävän kehityksen tavoitteet

Espoo on sitoutunut saavuttamaan YK:n kestävän kehityksen tavoitteet (Sustainable Development Goals, SDGt) edelläkävijänä vuoteen 2025 mennessä. Tavoitteena on taloudellisesti, ekologisesta, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävä Espoo.

UOMMO